

ØKONOMISKE OVERSIGTER

DANMARK

Marts 1917—Juli 1917

Ved

Einar Cohn.

Indhold.

Statens og Kommunernes Finansforhold (herunder offentlige Understøttelser)	S. 153
Børsforhold og Pengevæsen	S. 156
Prisregulering og Priser	S. 166
Landbruget	S. 209
Haandværk og Industri samt Arbejdsmarkedet	S. 213
Handel (herunder Udførselsforbud) samt Samfærdsel .	S. 217
Andre Spørgsmaal	S. 224

Statens og Kommunernes Finansforhold (herunder offentlige Understøttelser).

Ved Finanslovens 3die Behandling i Folketinget i Marts 1917 meddelte Finansminister Brandes en Oversigt over Statens Indtægter og Udgifter i Finansaaret 19¹⁶/17.¹⁾ Det fremgaar heraf, at Udgifterne beløb sig til 265 Mill. Kr., hvoraf ca. 110 Mill. paa de militære Budgetter, og Indtægterne til 235 Mill. Kr., medens Ministeren anslog de tilsvarende Tal for 19¹⁷/18 til henholdsvis 340 Mill. og 220 à 230 Mill. Kr.

¹⁾ Rigsdagstidende 19¹⁶ 17, Folketinget, Sp. 3144.

ØKONOMISKE OVERSIGTER

DANMARK

Marts 1917—Juli 1917

Ved

Einar Cohn.

Indhold.

Statens og Kommunernes Finansforhold (herunder offentlige Understøttelser)	S. 153
Børsforhold og Pengevæsen	S. 156
Prisregulering og Priser	S. 166
Landbruget	S. 209
Haandværk og Industri samt Arbejdsmarkedet	S. 213
Handel (herunder Udførselsforbud) samt Samfærdsel .	S. 217
Andre Spørgsmaal	S. 224

Statens og Kommunernes Finansforhold (herunder offentlige Understøttelser).

Ved Finanslovens 3die Behandling i Folketinget i Marts 1917 meddelte Finansminister Brandes en Oversigt over Statens Indtægter og Udgifter i Finansaaret 19¹⁶/₁₇.¹⁾ Det fremgaar heraf, at Udgifterne beløb sig til 265 Mill. Kr., hvoraf ca. 110 Mill. paa de militære Budgetter, og Indtægterne til 235 Mill. Kr., medens Ministeren anslog de tilsvarende Tal for 19¹⁷/₁₈ til henholdsvis 340 Mill. og 220 à 230 Mill. Kr.

¹⁾ Rigsdagstidende 19¹⁶/₁₇, Folketinget, Sp. 3144.

I den her behandlede Periode er der ikke optaget nye Statslaan. Derimod stadfæstedes Lov om en overordentlig Indkomst- og Formueskat til Staten under ¹⁴/₅ 1917. Loven paalægger for det første en Merindtægtsskat¹⁾ af Indtægter paa over 6 000 Kr. for Aaret 19¹⁷/₁₈ i Sammenligning med Gennemsnittet af de to af Aarene 19¹²/₁₃—19¹⁴/₁₅, hvor Indtægten var højst. Skattesatsen er stigende fra 1 % for Merindtægter paa 2—4 000 Kr. i en Indtægt af 6—8 000 Kr. til 30 % for Merindtægter paa 1 Mill. Kr. og derover. Dette gælder Personer. For Selskaber er Skatten stigende fra 8 % af Merindtægten, naar den skattepligtige Indkomst udgør indtil 8 % af Aktie- eller Andelskapitalen, til 30 %, naar Merindtægten udgør 100 % eller derover. Desuden paalægger Loven en Tillægsskat, der for Indtægter stiger fra 0.10 % af Indtægter paa 8—10 000 Kr. til 4.50 % af Indtægter paa 100 000 Kr. og derover, og en Formue-tillægsskat, stigende fra 0.10 p. m. af Formuer paa 24 000—50 000 Kr. til 1.25 p. m. af Formuer paa over 1 Mill. Kr. Forslaget om Forhøjelse af Ejendomsskyldens Satser (jfr. 55. Bind, S. 192) blev først Lov efter Udløbet af den her behandlede Periode (¹³/₁₀ 1917). — Angaaende Lov ¹⁷/₃ 1917 om Tillægsafgift paa Spiritus, jfr. Tabel I samt S. 186 ff.

Med Hensyn til Dyrtidstillæg og Dyrtidshjælp i den her behandlede Periode skal det anføres, at allerede ¹⁸/₅ 1917 indsendte Civiletaternes Centralorganisation et Andragende til Finansministeriet om et yderligere Dyrtidstillæg for det løbende Aar, uden at denne Henvendelse dog førte til noget Resultat. — Angaaende Gennemførelsen af Foranstaltningerne ifølge Dyrtidsloven af ²⁸/₁₂ 1916 (jfr. 55. Bind, S. 195) skal nævnes, at Indenrigsministeriet ved Cirkulære ¹³/₃ 1917 nærmere præciserede Reglerne for, hvilke Indtægtsklasser der i By og paa

¹⁾ Iflg. Meddelelse til Dansk Skovforening har Finansministeriet resolveret, at Udbyttet af forøget Skovhugst i Henhold til Opfordring fra Myndighederne maa betragtes som Formueomlægning og ikke som Indtægt (Berl. Tid. ²¹/₄ 1917).

Tabel I. Toldindtægterne m. v., Statsbanernes og Postvæsenets Indtægter.

	April	Maj	Juni	Juli	April—Juli
	1000 Kr.	1000 Kr.	1000 Kr.	1000 Kr.	1000 Kr.
Toldindtægter m. v.					
Indførselstold .. {1917	4 116	3 134	1 508	3 986	12 744
{1916	4 081	4 710	2 128	5 442	16 361
Sukkerafgift. .... {1917	46	1 173	÷ 5	1 073	2 287
{1916	280	1 070	÷ 35	1 260	2 573
Spiritusafgift ... {1917	726	626	488	÷ 23	1 817
{1916	618	595	660	616	2 490
Tillægsafgift ¹⁾ 1917	755	549	3 659	1 872	6 835
paa Spiritus (L. 17/a 1917)					
Ølskat ..... {1917	894	852	887	970	3 603
{1916	631	817	740	832	3 021
Stempelafgift af {1917	109	156	123	120	508
Cigaretter .... {1916	110	104	115	97	426
Andre Indtægter {1917	100	46	49	169	364
{1916	117	52	52	172	394
Tilsammen {1917	6 746	6 536	6 709	8 167	28 158
{1916	5 837	7 348	3 660	8 419	25 265
Statsbanernes Indtægter og Udg.					
Personbefordring {1917	2 550	2 470	2 430	3 280	10 730
{1916	2 546	2 189	2 990	3 790	11 516
Gods- og Post- {1917	3 521	3 934	3 636	3 789	14 881
befordring m. v. {1916	3 750	3 996	3 563	3 919	15 228
Tilsammen {1917	6 071	6 404	6 066	7 069	25 611
Indtægt {1916	6 296	6 186	6 553	7 709	26 744
Udgift ..... {1917	4 091	5 552	5 888	6 484	22 014
{1916	3 922	5 291	5 832	6 035	21 080
Postvæsenets Indtægter					
Ved Salg af Fri- {1917	1 425	1 455	1 449	1 477	5 806
mærker m. v. {1916	1 390	1 587	1 459	1 455	5 891

¹⁾ Jfr. S. 186.

Land skulde henregnes til „de ved Dyrtiden vanskelig stillede“ (Personer med under 3 000 Kr. i Hovedstaden, under 2 700 i store, under 2 400 i mellemstore, under 2 000 i smaa Byer og under 1 500 Kr. paa Landet), ved Cirk. ⁵/₅ 1917 gav Underretning om Udbetaling af Statens Refusion paa Grundlag af den overordentlige Indkomstskat (L. ²²/₁₂ 1915) med 3 Kr. pr. Indb. og ved Cirk. ¹⁴/₆ 1917 gav Meddelelse om Mulighed for Forskud til Kommuner paa Statstilskudet iflg. Lov ²⁸/₁₂ 1916. Med Hensyn til Tilskudene til Brændsel efter Dyrtidsloven, se under Afsnit: Prisregulering og Priser.

Ved Cirk. ¹⁹/₆ 1917 meddelte Indenrigsministeriet, at Etablering og Drift af Folkekøkkener kunde finde Sted i Henhold til Dyrtidsloven af ²⁸/₁₂ 1916. Allerede fra ⁸/₃ 1917 var Københavns Kommunes Folkekøkken traadt i Virksomhed og har siden været i stadig Udvikling, ligesom tilsvarende Institutioner er oprettede rundt omkring i Landet.

Endelig skal det nævnes, at Københavns Kommunalbestyrelse til Understøttelse af de indkaldtes Familier for Juli Kvartal 1917 bevilgede 300 000 Kr., hvorved det samlede til dette Formaal bevilgede Beløb kom op paa godt 4¹/₂ Mill. Kr.

Børsforhold og Pengevæsen.

I Løbet af den første Halvdel af Marts Maaned 1918 kom de ydre Børsformer (Noteringsforholdene o. s. v.) atter ind i de gamle Rammer, og som Tabel III viser begyndte igen de gamle Bevægelser og Svingninger i Kursniveauet. Hertil bidrog dels Forhaabningerne om Fred mellem Rusland og Centralmagterne, hvilken Freds almindelige Virkninger — det kan man se nu bagefter — man meget overvurderede. Men man haabede, og det satte Kurserne op. Og desuden kom i disse Maaneder mange af de Penge, der paa Grund af Blokadens Spærring for Vare-

Tabel II. Københavns Sparekasses og Bikubens Maanedsopgørelse.

	31. Aug. 1914	30. Nov. 1914	31. Marts 1917	30. April 1917	31. Maj 1917	30. Juni 1917	31. Juli 1917
Sparekassen for Kbh. og Omegn	1000 Kr.	1000 Kr.	1000 Kr.	1000 Kr.	1000 Kr.	1000 Kr.	1000 Kr.
Indbetalinger	3 403	3 100	6 221	6 907	5 702	8 677	7 177
Udbetalinger	5 779	3 349	6 026	6 399	5 841	8 674	5 746
Sparekassebe- holdning..	99 300 ¹⁾	98 881	112 806	113 314	113 175	113 178	114 609
Bikubens Sparekasse							
Indbetalinger	2 141	1 961	4 173	3 978	3 496	4 919	4 700
Udbetalinger	6 448	1 739	3 821	3 782	3 371	4 420	3 493
Sparekassebe- holdning..	60 952	63 020	78 670	78 867	78 992	79 491	80 698

¹⁾ Inkl. Renter.

tilførslen ikke kunde finde naturlig Anvendelse, og stimulerede Efterspørgslen. Ogsaa dette fremmede Kurserne. Hertil kom, at Mulighederne for en Ordning vestpaa stadig spillede ind og prægede Børsstemningen. En velvillig Tale af Lord Robert Cecil satte Kurserne op, en eller flere Torpederinger havde den modsatte Virkning. Ingen vidste noget eller kunde overse noget. Tabel III bærer i de stærke Spring fra højest til lavest Kurs²⁾ i de enkelte Maaneder tilstrækkelig Vidne herom.

Med Hensyn til Vexelkurserne kan der i det hele henvises til Tabel IV. De krigsførende Landes stadig forringede Udførsel er særlig fremtrædende i sine Virkninger paa Mark-Kursen. Men ogsaa Sterling-Kursen er vigende gennem de her behandlede fem Maaneder. Den midler-

²⁾ Ved Lov ^{31/3} 1917 ændres Beregningen af den Kurs, hvortil Sparekasserne fra ^{31/8} 1917 skal optage deres Obligationer derhen, at den fremkommer som Gennemsnit af Kursen paa nævnte Dag og Kurserne de tilsvarende Dage i 1913, 1914, 1915 og 1916, forsaavidt og i det Omfang, Obligationerne har været i Sparekassens Besiddelse i disse Aar (jfr. 54. Bind, S. 270, Note 1).

tidige Stigning, der var i Mark-Kursen i Løbet af Juni maa væsentligst tilskrives Guldsendinger, jfr. Posten: Guld i Mønt og Metal i Tabel V. Hvad angaar Disagioen overfor Sverige, var denne relativt ringe i største Delen af Perioden (jfr. Tabel IV og Bemærkningerne i 55. Bind, S. 205). I Juli Maaned steg Disagioen igen stærkt, som det angaves navnlig paa Grund af en meget betydelig Trælastimport fra Sverige.

I nøje Sammenhæng med dette Spørgsmaal stod de Forhandlinger, der fandt Sted i Stockholm i Dagene 17.—19. April 1917 mellem Delegerede fra de tre nordiske Lande, angaaende Møntkonventionen af 27/5 1873. Mødet fandt Sted efter Ønske fra svensk Side, idet den svenske

Rigsbank ønskede Møntkonventionens Bestemmelse om, at præget Guldmønt skal være lovligt Betalingsmiddel i de tre Lande uden Hensyn til, i hvilket Land Mønten præges, ophævet. Man hævdede, at den svenske Rigsbank, der ikke købte fremmed Guld, paa Grund af Møntkonventionen ikke kunde værge sig imod, at Guldet kom ind gennem Danmark og Norge. Og dette ønskede man altsaa umuliggjort. Resultatet af Forhandlingerne (jfr. Finansministeriets Bekendtgørelse af 25/6 1917) blev, at man gik en Mellemvej og enedes om, at Exportforbudet mod Guld strengt skulde overholdes, undtagen naar Centralbankerne selv udbad sig Guld fra hverandre, samt at en af de tre Centralbankers Tilgodehavende hos en anden, naar dette Tilgode-

Tabel IIIa. Københavns Børskurs¹⁾ (løber) for offentlige Værdipapirer.

	Juli 1914	November 1914	November 1915	Marts 1916	Juli 1916	Septbr. 1916	April 1917	Maj 1917	Juni 1917	Juli 1917	August 1917
Obligationer.											
4 1/2 % Husejer Kreditk. 2 A. 1 S.	95 1/2	89 1/2	89 1/2	83	95 3/4	95 3/4	90 1/2	90 1/2	90 3/4	90 3/4	90 1/2
4 - " " 2 A. 2 S.	88 1/4	—	79	73 1/2	85 1/2	89	—	—	—	84 1/2	83 3/4
4 1/2 % Kbhns. Kreditforen. 5 S.	95 1/2	—	89 1/2	82 3/4	94 1/4	95 3/4	90 1/2	90 1/2	90 3/4	91	90 3/2
4 - " " 3 S.	90 1/4	—	79 3/4	74 1/4	86	91 1/4	84 3/4	84 3/4	85	86 1/2	85 3/4
4 1/2 % Østifternes " 7 S.	96 1/2	91 1/2	92 1/2	89 3/4	96 1/2	98	92	92 1/2	92 1/4	92 3/4	92 1/4
4 - " " 10 S.	89 3/4	83 1/2	84 3/4	82 3/4	90 1/2	91 3/4	85 1/4	85 1/4	85 1/4	86 1/2	85 3/4
4 1/2 % Kredit. f. Landejend. 6 S.	96 1/2	92	94	91 3/4	98 1/2	99	92 1/2	93 1/2	93 3/4	93 1/2	92 3/4
3 1/2 % konv. Jydske Landejendomme 5 S.	84 1/2	—	76 1/4	75	84 3/4	85 1/4	83 1/4	83 1/2	83 1/4	83 3/4	83 1/2
4 1/2 % Jydske Landejend. 6 S.	95 3/4	91 1/4	90 1/2	88	95 3/4	98	91 3/4	91 3/4	92	92 1/4	91 1/2
4 - " " 6 S.	89 1/4	—	82 3/4	80	89	91 1/4	83 3/4	83 3/4	84	85 1/2	84 3/4
3 1/2 % " " 5 S.	84 1/4	—	76 3/4	76 1/4	84 1/2	84 3/4	83 1/4	83 1/2	83 1/4	83 3/4	83 1/2
4 1/2 % Ny jydske Købstads-Kreditforen. 7 S.	96	—	92	90 1/4	95 3/4	98 1/2	91 1/2	92	92	92 1/2	91 1/2
4 - " " 7 S.	88 3/4	—	83 1/2	81 1/4	88 3/4	91 3/4	84	84	84 1/4	85 1/2	84 3/4
4 1/2 % Vest- og sønderjyske Kreditforen. 7 S.	95 3/4	—	90 1/2	87 1/2	95 3/4	97	91 1/2	91 3/4	91 1/2	92	91 1/4
5 - industr. Kreditforen.	96 1/2	—	93 1/4	91 3/4	96 1/4	98 1/2	92 3/4	92 3/4	92 3/4	92 3/4	92
4 1/2 % Kbhns. Hypotekforen. 2 S.	87 1/2	—	82	79 1/2	85 1/2	91	85 1/2	85 3/4	85	85 1/2	85
5 - " " 2 S.	94	—	89 1/4	86	94 3/4	97 1/2	90 3/4	91 1/2	91	91 1/2	91
4 1/2 % Komm. Kreditforening .	—	—	91 3/4	90	95 1/4	97 3/4	91 1/4	92 1/4	92 1/2	93 1/2	93

¹⁾ De anførte Kurser gælder den første Notering i hver Maaned. Børsen lukkedes

1. Aug. 1914, de følgende Kurser er uofficielle.

Tabel III b. Københavns Børskurs

	Jul	Nov.	Februar		Marts	
	1914	1914	1917		1917	
			Højest	Lavest	Højest	Lavest
Aktier.						
Nationalbanken	149	136	145	142 ^{3/4}	145	143
Privatbanken	106 ^{1/4}	95	150 ^{1/2}	145 ^{3/4}	149	131 ^{3/4}
Den danske Landmandsbank	134 ^{1/4}	—	159 ^{3/4}	152	158 ^{1/4}	150
Kbhns. Handelsbank	141 ^{1/4}	132	169 ^{3/4}	163 ^{1/2}	168 ^{3/4}	154 ^{1/2}
Revisionsbanken	111 ^{1/4}	—	147	129 ^{3/4}	132	127
Kbhns. private Laanebank	110 ^{1/4}	100	128	123 ^{1/2}	125	112 ^{1/4}
Kbhns. Telefon A/S	105 ^{1/4}	—	—	—	111 ^{3/4}	109
De danske Sukkerfabrikker	213	217	243	200	241	221 ^{1/2}
Burmeister og Wain	84 ^{3/4}	73	231 ^{1/4}	230	240 ^{1/2}	181 ^{1/2}
Det forenede Dampskibsselskab	107 ^{1/2}	93	315 ^{1/2}	300	325	307
Dampskibsselskabet Danmark	91 ^{1/2}	81	—	—	417	326 ^{4/8}
— Norden	94 ^{3/4}	85 ^{1/2}	437	411	478	392 ^{3/8}
— Carl	102 ^{1/2}	91	—	—	548 ^{1/4}	413 ^{3/8}
— Dannebrog	112 ^{1/4}	97	435	435	475	346 ^{5/8}
— Skjold	84 ^{3/4}	68	386 ^{1/2}	386 ^{1/2}	468 ^{1/2}	359 ^{3/8}
— af 1896	106 ^{3/4}	91	—	—	453	339 ^{1/2}
— Hejmdal	114 ^{1/4}	97	—	—	588	560
— Gorm	107 ^{1/4}	91 ^{1/2}	560	560	—	457 ^{3/8}
— Neptun	104	89	469	469	463	379 ^{3/4}
Det dansk-russ. Dampskibsselsk.	69 ^{1/2}	55	295	260	313 ^{1/2}	290 ^{1/2}
Det østasiatiske Komp.	130 ^{1/2}	124	500	462 ^{1/2}	511	416 ^{3/4}
Crome og Goldschmidt	66	66	—	—	124	118
Nordisk Textil Fabrik	71 ^{1/4}	—	120	116 ^{1/2}	125	121
M. J. Ballins Søner	219	210	438 ^{1/4}	404	416 ^{1/2}	372
De danske Spritfabrikker	182 ^{1/2}	160	—	—	190	177 ^{1/4}
Kbhns. Dampmøller	210 ^{1/2}	192	170	165	179 ^{3/8}	167 ^{1/2}
De forenede Bryggerier	202 ^{3/4}	169	162 ^{1/4}	155	158	150 ^{1/2}
Frederiksholms Teglværk	—	—	112	103 ^{1/2}	115	107
De forenede Papirfabrikker	181	154	243	205	230	184
Carl Lund	—	—	228	215	188 ^{3/4}	188 ^{3/4}
Glud og Marstrand	146	—	—	—	210	188
Nordisk Kabel- og Traadfabrik	101 ^{1/2}	88 ^{1/2}	180	163	190	174
H. E. Gosch & Co.'s Tændstikfabr.	66 ^{1/2}	—	115	115	124 ^{1/2}	124
Dansk Svovlsyre- og Superfosfatfabrik	243	225	—	—	492	437
Det Danske Kul Comp.	214 ^{1/2}	183	342	342	374	342 ^{1/2}
Kbhns. Flydedok og Skibsværft	107 ^{1/2}	107	—	—	197	158 ^{1/2}
Danske Vin- og Konserverfabrik	113	128	—	—	—	—

¹⁾ Børsen lukkedes den 1. Aug. 1914, de følgende Kurser er uofficielle.
²⁾ Som Regel disse tre Aar.

(Køber) for offentlige Værdipapirer.

	April		Maj		Juni		Juli		Udbytte ³⁾		
	1917		1917		1917		1917		1916	1915	1914
	Højest	Lavest	Højest	Lavest	Højest	Lavest	Højest	Lavest			
	145 ^{1/4}	143	145 ^{1/2}	144 ^{1/4}	152	144 ^{1/2}	150	148	8	8	7
	144 ^{1/2}	133	140 ^{1/2}	139 ^{1/2}	141 ^{3/4}	139 ^{1/4}	141 ^{1/4}	139 ^{1/2}	10	7	5
	151 ^{3/4}	140 ^{3/4}	148	145	151 ^{1/4}	145 ^{1/2}	148	144 ^{1/2}	12	11	8
	157 ^{1/2}	149 ^{1/2}	150 ^{3/4}	149 ^{1/4}	153 ^{1/2}	149 ^{1/2}	152 ^{1/2}	150 ^{3/4}	10	8	8
	136 ^{1/4}	124	137 ^{3/4}	133 ^{3/4}	136	130 ^{3/4}	133 ^{1/2}	128	10	8	7
	119 ^{1/2}	112 ^{3/4}	117 ^{3/4}	114 ^{3/4}	117 ^{1/4}	115	117 ^{1/2}	115	8	7	6
	112 ^{1/2}	108 ^{1/2}	109 ^{1/2}	108	115 ^{3/4}	110	116	114	7	7	6
	249 ^{1/2}	229 ^{1/2}	248 ^{1/4}	233 ^{1/4}	247	237 ^{1/2}	240 ^{1/2}	227 ^{1/2}	18	25	17
	228 ^{3/4}	200	213 ^{3/4}	204	211 ^{1/4}	205 ^{1/2}	207	200	25	10	7
	336 ^{1/2}	289 ^{3/4}	324 ^{3/4}	305 ^{1/2}	336	313	324 ^{1/4}	308 ^{1/2}	35	25	8
	413	347	411	395	444 ^{1/2}	411 ^{3/4}	426	393	60	30	8
	476	407	481	462 ^{1/4}	526 ^{1/4}	479	518	480 ^{1/4}	70	30	8
	496	447 ^{1/4}	484	466	513 ^{3/4}	483 ^{3/4}	507	459 ^{1/2}	100	50	10
	428	344 ^{1/2}	423	396	457 ^{1/2}	418 ^{1/2}	444 ^{1/2}	412 ^{1/2}	60	50	12
	434	381	447	412	445 ^{1/2}	423 ^{3/4}	435 ^{1/2}	394	85	40	8
	399	329 ^{1/4}	395	366 ^{1/4}	404	384	393	362 ^{1/4}	60	40	12
	510	479 ^{1/2}	488	484	495	486 ^{3/4}	488	488	100	50	8
	475	466	531	506	555	532	547	503 ^{1/2}	100	50	10
	443	379	439	414	448	423 ^{3/4}	428	377 ^{1/2}	75	40	12
	334 ^{1/2}	262 ^{1/4}	328	300 ^{1/2}	328	310 ^{3/4}	314	277	40	10	4 ^{1/2}
	534 ^{1/4}	441	524	495 ^{1/2}	566	516 ^{1/4}	560	516 ^{3/4}	45	30	10
	120 ^{1/2}	106	120	115	129	121 ^{1/2}	129 ^{1/2}	120	8	6	0
	137	124	144 ^{1/2}	133 ^{1/4}	160	140	159 ^{3/4}	148	8	6	0
	434 ^{1/2}	378	383	337 ^{1/2}	349	339 ^{1/2}	343 ^{1/2}	315 ^{1/2}	40	37	15
	—	—	180	180	184	181 ^{1/2}	199	199	12	12	11
	261	156 ^{3/8}	260 ^{3/4}	260 ^{1/4}	—	—	—	—	—	16	14
	177	157	173 ^{1/4}	164	173 ^{1/2}	166	171 ^{1/4}	160 ^{1/2}	7	6	10
	99	92	116	96	119	113 ^{1/2}	115	110 ^{1/2}	0	0	0
	228	190	212	195	225 ^{1/2}	208	216 ^{1/4}	200 ^{3/4}	16	10	12
	273	195	223	214	228	218	225	186	20	20	10
	220	188 ^{3/8}	238	220 ^{1/4}	224	217	218	198 ^{1/2}	12	10	10
	178 ^{3/4}	154 ^{3/8}	178 ^{1/2}	165	190 ^{1/2}	172	187 ^{3/4}	174	20	10	7
	139	120	125 ^{1/2}	118	124	110 ^{3/4}	121	112	5	5	0
	476 ^{1/2}	450	502	471	437	419 ^{3/4}	420 ^{1/2}	379	45	35	25
	389	339	385	338	385	375 ^{1/2}	378	325	50	45	14
	—	—	—	—	—	—	—	—	20	10	8
	165	165	170 ^{1/2}	170 ^{1/2}	173	173	—	—	20	17	15

³⁾ Ekskl. Udbytte.
⁴⁾ Ekskl. Tegningsret.

Tabel IV. Københavns Vekselkurser

	Marts					April				
	2.	9.	16.	23.	30.	4.	13.	20.	27.	5.
Stockholm ¹⁾ 1917	94.50	97.50	96.00	97.25	96.55	95.75	95.25	95.50	95.25	95.50
Hamburg 1917	59.00	56.50	56.25	55.60	55.00	54.50	54.00	55.25	54.10	54.20
Reichsmark a/v 1918	63.25	62.50	61.50	62.50	62.00	61.00	61.50	62.25	61.85	61.25
London 1917	17.15	16.00	16.75	16.58	16.66	16.40	16.42	16.50	16.65	16.68
Lstr. a/v 1916	16.00	16.25	16.55	16.05	16.48	16.10	16.15	16.12	15.75	15.68
Paris 1917	61.25	60.25	60.50	60.00	59.60	59.25	61.00	62.25	61.25	62.00
Franc a/v 1916	61.00	60.25	58.25	59.00	58.50	57.25	56.25	57.25	56.00	-
Amsterdam 1917	147.00	141.50	142.25	142.00	141.00	-	143.50	146.50	144.00	-
Fl. a/v 1916	153.00	150.00	149.00	-	-	147.50	146.00	143.00	141.25	137.00
Petrograd 1917	105.00	100.00	101.00	100.00	98.00	99.00	-	103.50	100.00	99.00
Rubler a/v 1916	115.00	114.00	-	113.00	-	112.00	110.00	108.00	105.00	-
Wien 1917	37.00	35.50	36.25	36.00	35.75	-	35.00	-	34.50	-
Kroner a/v 1916	45.50	45.00	44.00	-	43.00	43.50	43.00	44.00	-	-
New-York 1917	362.00	350.00	354.00	350.00	348.00	347.00	-	357.00	352.00	-
Dollars a/v 1916	359.00	356.00	353.00	352.00	-	345.00	343.00	-	338.00	334.00
Nationalb's 1917	19/15.5	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Diskonto 1916	19/15.5	-	-	-	-	-	-	-	-	-

¹⁾ Den i Stockholm noterede Kurs paa danske Veksler.

havende beløb sig til 1 Mill. Kr., kunde forlanges helt eller delvist tilsendt i skandinavisk Guldmønt¹⁾.

Angaaende Pengevæsenet skal det anføres, at ved kgl. Resol. 15/3 1917 fritoges Nationalbanken for sin Forpligtelse til at indløse Sedler med Guld indtil 30/4 s. A. Efter Udløbet af denne Periode er den kgl. Resolution ikke fornyet, og Bankens Sedler, der faktisk havde været indløselige siden Marts 1917, blev det altsaa ogsaa nu retsligt. — Ved kgl. Res. 28/4 1917 forlængedes Nationalbankens Fritagelse for at købe Guld til ultimo Juni s. A.

¹⁾ Jfr. Bemærkningerne til Nationalbankens Regnskab for 1916/17 om Disagio og Forholdet til Sverige, samt for Disagioens Vedkommende: Bankdirektør C. C. Clausens Foredrag paa det interskandinaviske Handelsmøde i Stockholm Septbr. 1917 (Modets Protokoll).

Nationalbankens Diskonto.

	Maj			Juni					Juli				Pari	
	11.	18.	25.	1.	8.	15.	22.	29.	6.	13.	20.	27.		
96.00	-	-	-	96.50	96.25	96.00	95.85	95.25	94.25	93.85	91.50	-	-	-
54.00	53.50	53.10	52.25	50.00	46.25	47.50	50.25	47.25	49.25	48.85	48.25	-	-	88.80
60.25	61.00	62.25	62.25	62.00	62.25	63.25	63.00	63.25	64.00	63.00	63.25	-	-	-
-	16.25	16.55	16.52	16.45	16.40	16.33	16.29	16.20	16.25	16.27	16.27	-	-	18.16
15.25	15.60	16.00	15.08	15.85	16.10	16.80	16.25	16.50	17.00	16.00	16.25	-	-	-
-	61.50	-	-	61.25	61.00	-	60.25	60.25	-	60.00	59.25	-	-	72.00
54.75	55.50	57.00	-	56.50	57.25	60.50	59.00	60.00	61.00	60.50	60.25	-	-	-
144.25	144.00	-	143.75	143.50	-	143.00	-	142.50	142.25	141.75	141.25	-	-	150.00
135.50	136.50	140.00	-	-	142.00	148.00	145.00	146.00	149.00	-	147.00	-	-	-
97.00	96.00	-	94.50	86.00	79.00	81.00	79.00	78.00	83.00	74.50	77.00	-	-	192.00
104.00	-	105.00	-	-	-	111.00	109.00	112.00	114.00	112.00	111.00	-	-	-
-	-	34.00	-	33.00	31.00	-	32.00	31.50	-	31.00	31.50	-	-	75.61
43.00	-	44.00	-	-	-	44.50	-	45.00	-	-	-	-	-	-
-	351.00	350.00	-	349.00	348.00	-	347.00	345.00	-	343.00	342.00	-	-	373.00
330.00	332.00	340.00	341.00	340.00	342.00	356.00	350.00	355.00	360.00	359.00	357.00	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

¹⁾ betyder, at Noteringen er uforandret.

(forlænget ved kgl. Res. 20/6 1917 til ultimo August s. A.). Ved kgl. Res. 30/4 1917 bestemtes det, at Ophævelsen af Adgangen til at erholde Hovedmonter udmøntede for indleveret Guld skulde være i Kraft til 30/6 1917 (forlænget ved kgl. Res. 30/6 1917 til 31/8 1917).

Da det havde sine Vanskeligheder at fremstille den fornødne Kobberskillemonter, afsluttedes der under 22/2 1917 mellem Danmark, Norge og Sverige en Tillægsartikel¹⁾ til Møntkonventionen af 27/5 1873, hvorefter der skulde kunne udmøntes 5-, 2- og 1-Ører af Jern. Rigsdagen gav i Løbet af Marts sit Samtykke hertil. Men inden denne Udmøntning var paabegyndt, lykkedes det at skaffe den fornødne Bronze.

¹⁾ Jfr. Rigsdagstidende 1916/17, Tillæg C., Sp. 386 og 866.

Tabel V. Nationalbanken Kjøbenhavn, Maanedsbalance.

	31. Marts		30. April		31. Maj		30. Juni		31. Juli	
	1917	1916	1917	1916	1917	1916	1917	1916	1917	1916
	1000 Kr.	1000 Kr.	1000 Kr.	1000 Kr.	1000 Kr.	1000 Kr.	1000 Kr.	1000 Kr.	1000 Kr.	1000 Kr.
Aktiver.										
1. Laan i faste Ejendomme	1 430	1 466	1 422	1 466	1 422	1 438	1 422	1 438	1 422	1 438
2. Laan paa Panteobligationer	596	604	611	572	611	562	594	520	609	512
3. Laan paa Børspapirer	15 773	15 823	15 329	16 117	15 528	18 609	14 603	17 489	12 707	16 690
4. Jernbanelaan til Kommuner, Lov ¹⁰ / ₄ 1895.	3 372	3 480	3 372	3 480	3 372	3 480	3 359	3 462	3 317	3 426
5. Finansministeriet i Debet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6. Udlaan med Statens Garanti	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7. Afviklingskassen af 1910	916	1 935	730	1 813	468	1 421	229	1 456	1 713	3 015
8. Veksler paa Indlandet	60 805	31 793	60 006	40 860	49 930	39 610	44 739	36 793	36 665	33 133
9. — — Udlandet	10 046	127	10 049	41	10 171	69	10 079	68	10 117	10 952
10. Danske Statsforskrivninger	28 547	16 888	28 172	21 476	27 866	21 603	27 010	21 052	25 789	21 091
11. Andre danske Obligationer	6 245	8 606	6 245	8 591	6 245	8 388	6 243	6 408	5 989	6 377
12. Udenlandske Statsobligationer	9 138	9 703	9 134	9 702	9 134	9 702	9 134	9 702	8 647	8 892
13. Korrespondenter i Udlandet	43 860	58 513	37 433	61 890	43 866	61 927	44 378	64 232	41 775	59 915
14. Tilgodehavende i Sveriges Riksbank, Norges Bank og Deutsche Reichsbank	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15. Beholdning af norske og svenske Sedler ..	14	230	15	229	15	236	13	92	15	174
16. Guld i Mønt og Metal	164 183	132 613	172 710	139 562	179 921	144 239	197 349	151 579	195 113	161 455
17. Sølv mønt og anden Skillemønt	2 368	4 004	2 363	3 718	2 449	4 126	2 490	4 036	2 732	3 911
18. Forskellige Debitorer	64 322	65 465	67 021	52 944	65 629	52 966	77 649	60 483	98 929	71 686
19. Bankbygningerne	2 612	2 200	2 637	2 219	2 709	2 269	2 784	2 330	2 806	2 348
20. Konto for Intrader	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tilsammen...	414 227	353 450	417 249	364 680	419 336	370 636	442 075	381 140	448 345	405 015
Passiver.										
21. Seddelcirkulationen	303 499	247 169	300 903	255 588	298 610	262 628	304 189	263 310	289 308	245 013
22. Konto Kurant	30 812	40 808	48 210	32 418	51 302	39 018	71 670	45 166	97 422	87 898
23. Bank Sola Veksler	569	138	142	2	142	174	144	153	103	161
24. Indlaan	40	116	41	117	42	117	105	117	193	127
25. Afviklingskassen af 1910	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26. Paa Anfordring til Sveriges Riksbank, Norges Bank og Deutsche Reichsbank	5 127	5 747	2 313	5 892	2 312	5 844	2 168	5 816	1 769	5 724
27. Forskellige Kreditorer	33 097	18 611	24 555	29 802	25 843	21 994	22 695	25 699	9 322	21 880
28. Finansmin. Indlaan Lov ¹⁰ / ₄ 1895	3 372	3 480	3 372	3 480	3 372	3 480	3 372	3 480	3 317	3 426
29. Konto for Intrader	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
30. Konto for forventet Tab	500	500	500	500	500	500	500	500	500	500
31. Reservefonden	8 448	8 324	8 448	8 324	8 448	8 324	8 448	8 324	8 443	8 320
32. Aktionærernes Udbytte-Udligningsfond	1 763	1 557	1 765	1 557	1 765	1 557	1 784	1 575	1 746	1 661
33. Aktionærernes Kapital	27 000	27 000	27 000	27 000	27 000	27 000	27 000	27 000	27 000	27 000
34. Gevinst i Bankaaret	—	—	—	—	—	—	—	—	9 222	3 305
Tilsammen...	414 227	353 450	417 249	364 680	419 336	370 636	442 075	381 140	448 345	405 015

Tabel VI. De københavnske Bankers Status.¹⁾

	ult. Juli 1914	ult. Aug. 1914	ult. Decbr. 1914	ult. Decbr. 1915	ult. Decbr. 1916	ult. Juli 1917
	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.
Passiver						
Folio (herunder Nationalbank.) (Konto Kurant . . . . .)	45.2	46.6	60.8	88.0	176.5	228.1
Indlaan	247.8	242.8	245.0	292.0	415.6	486.2
Konto Kurant	275.4	277.5	306.2	439.4	860.2	851.2
Sparekasseindskud	96.8	91.6	93.5	104.5	131.6	146.5
Øvrige Passiver	488.7	542.8	513.6	553.9	665.3	695.7
Tilsammen	1153.9	1201.3	1220.0	1477.8	2248.6	2408.3
Aktiver						
Veksler paa Indlandet	165.2	190.8	164.4	177.1	259.0	238.0
Veksler paa Udlandet	24.0	20.0	13.8	13.7	37.5	49.0
Udlaan i løbende Regning samt Kassekredit . . . . .)	233.7	229.2	231.3	299.4	456.2	527.1
Udlaan mod Pant	156.3	167.2	176.0	223.8	389.4	341.7
Konto Kurant	28.0	26.5	30.6	44.3	56.2	22.0
Udenlandske Korrespondenter .	42.2	65.0	100.8	131.2	167.0	234.2
Obligationer og fremmed Mønt	202.0	202.0	193.1	239.1	278.2	276.2
Øvrige Aktiver	299.8	299.7	309.1	349.2	605.1	718.3
Tilsammen	1153.9	1201.3	1220.0	1477.8	2248.6	2408.3

¹⁾ Nationalbanken, Landmandsbanken, Privatbanken, Handelsbanken, Laane- og Diskontobanken, Københavns private Laanebank, Haandværkerbanken, Revisionsbanken og Frederiksberg Bank. Oversigten er taget efter Dagbladet „Børsen“.

Prisregulering og Priser.

Til bedre Forstaaelse af de Bestemmelser, der i den her behandlede Periode blev truffet med Hensyn til Kul og Koks, vil det være hensigtsmæssigt at erindre, at der i Juni 1915 oprettedes en Centralinstans for Kultilførslerne vestfra: Dansk Kulbureau (53. Bind, S. 492), hvorigennem samtlige Licenser for Udførsel til Danmark erholdes. Da

Loven af $12/5$ 1916 om Skibsfartens Bidrag til Landets nødvendigste Tilførsler var vedtaget (54. Bd., S. 288 og 309), paatog Fragtnævnet sig at yde Fragtnedsættelser ved følgende Tilførsler af Kul:

Til Kommunernes direkte Forbrug det fornødne Kvantum med en Fragtnedsættelse af $33\frac{1}{3}$ ‰.

Til Staten til Brug for forskellige Institutioner og Virksomheder 10 000 t om Maaneden med en Fragtnedsættelse af $33\frac{1}{3}$ ‰.

Til Kommunerne til Husholdningsbrug 30 000 t om Maaneden med en Fragtnedsættelse af $66\frac{2}{3}$ ‰.

Efter Forhandlinger mellem indenrigsministeriet og Repræsentanter for Kommunerne oprettedes $12/7$ 1916 Kommunernes Kulkontor, der skulde forestaa Fordelingen mellem Kommunerne af de Kul, Fragtnævnet sejlede hjem for nedsat Fragt (54. Bd., S. 469). De 30 000 t om Maaneden skulde fordeles mellem Kjøbenhavn—Frederiksberg, Provinsbyerne tilsammen og Sognekommunerne med 10 000 t til hver Gruppe, og inden for de enkelte Grupper efter Folketal, og skulde af Kommunerne kunne sælges efter disses Skøn, idet Fragtnævnet ved Skr. $23/8$ 1916 til Indenrigsministeriet frafaldt sit oprindelige Krav om, at disse Kul alene maatte komme de mindre bemidlede Indbyggere i Kommunerne til gode. Ved Lov af $30/10$ 1916 bemyndigedes Indenrigsministeren til at yde en til Fragtreduktionen svarende Godtgørelse til de Kommuner, som i Tiden efter $12/5$ 1916 ikke havde faaet truffet Ordning til at faa Del i Fragtnedsættelsen igennem en faktisk stedfunden Transport samt til at yde Tilskud til Tilførsler af Kul, der kunde sidestilles med dem, Fragtnævnet tog sig af, men som dette Nævn „paa Grund af Forholdenes Natur“ ikke kunde yde sin Medvirkning til¹⁾. I Henhold til denne Bemyndigelse udsendte Indenrigsministeriet Cirk. $18/11$ 1916²⁾,

¹⁾ Jfr. Bemærkn. til Lov $30/10$ 1916, Rigsdagstidende A $1916/17$, Sp. 2248.

²⁾ De nærmere Regler for Udbetalingen af de 90 Øre findes i Indm. Cirk. $11/12$ 1916.

hvorefter der tilsikredes Kommunerne 90 Øre pr. hl tyske Koks, indkøbte til Brug for Husholdningerne og fordelte efter de samme Regler som anvendtes ved Fordelingen af de Kul, der hjembragtes ved Fragtnævnets Medvirkning. De Mængder, der kunde disponeres over, var 15 000 t pr. Maaned (fordelt med 5 000 t paa hver af de ovennævnte Grupper) i Oktober—December 1916 og ifølge Cirk. ²³ 1917 endvidere i Januar 1917. Den Mængde, der her var Tale om at fordele var oprindelig 90 000 t tyske Koks, afkøbt A/S Arbejdernes Fællesorganisations Brændselsforretning, idet dog 20 000 t tilbagesolgtes Selskabet til Detail salg i Kjøbenhavn. Fordelingen forestodes af det under ²⁴/₁₀ 1916 nedsatte „Fastlandskuludvalg“, hvis Virksomhed imidlertid ikke ophørte med dette Arbejde, men som efter Nordsøblokadenes Ikrafttræden sammen med „Statens Fordelingsudvalg for engelske Kul“, der nedsattes i Begyndelsen af April 1917, virkede under fælles Sekretariat, saaledes at Fastlandsudvalget havde Forhandlingerne om Tilførslerne sydfra og sammen med Økulfordelingsudvalget forestod den hele Fordeling i Indlandet. Under denne Enhed: Statens Kulfordelingsudvalg sorterer Kontorer for Fordelingen til 1) industrielle Virksomheder, 2) Statsbanerne, 3) Privatbanerne, 4) Statsinstitutioner, 5) Kommunerne, idet „Kommunernes Kulkontor“ nu henlagdes under Udvalget, og endelig til 6) Kjøbenhavn—Frederiksberg.

Idet nemlig Lov ¹/₃ 1917 ophævede Skibsfartens Forpligtelse til at stille billig Tonnage til Raadighed¹⁾, maatte en Ny-Ordning af Kul- og Koks-handelen og en nærmere Regulering af denne vise sig paakrævet, og efter en Række Forhandlinger skabtes den ovenfor beskrevne Organisation.

¹⁾ Tilførslerne af de lovede 30 000 t Kul pr. Maaned fik ikke det Omfang, man havde haabet -- en Række af Krigen fremkaldte Hændelser og vel ogsaa nogen Gnidning mellem Fragtnævnet og Kommunernes Kulkontor (jfr. Rigsdagstidende 1915/16, Tillæg B, Sp. 3117) var Skyld heri --, jfr. nedenstaaende Tabel, hvis Tal angiver Tons:

Ved Indm. Bkg. af ¹⁷/₇ 1917 forpligtes enhver Importør af Kul, Koks, Cinders og Briketter samt Forhandler og Indehaver af disse Varer til at give de to Udvalg alle ønskede Oplysninger om Import, Lagre, Kontrakter m. v. og ved Bkg. ³¹/₇ 1917 paalagdes der enhver Indvaaner tilsvarende Forpligtelse overfor Kommunalbestyrelsen i hans Kommune, hvorhos de handlende til Kommunalbestyrelsen skulde opgive ethvert Salg paa over 10 hl, der havde fundet Sted efter 1. Maj. Endvidere blev ved Indm. Bkg. ³¹/₇ 1917 ethvert Salg af Kul og Koks m. v. forbudt, hvorhos det tillodes Kommunalbestyrelser, der ønskede at sælge de her omhandlede Varer til Kommunens Beboere, at fravige Bestemmelserne i Indm. Bkg. ¹/₂ 1917 om Forbud mod Forsyning ud over 14 Dages Forbrug. Idet der udstedtes et saadant (midlertidigt) Forbud mod almindelig Handel med Kul og Koks. m. v., var der herigennem saavel som ved de ovenfor omtalte Optællinger tilvejebragt Mulighed for en fuldkommen Kontrol med og Rationering af disse Varer. Ved to andre Bekendtgørelser af ³¹/₇ 1917 fastsattes Priser m. v. for henholdsvis engelske og tyske Kul og Koks m. v. Da Indkøbspriserne og Transport m. v. kunde være forskellige dels for Varer fra samme Land, dels for Varer henholdsvis vest- og sydfra, fastsattes paa den ene Side ikke Maximalpriser, men Maximalavance m. v., paa den anden Side forbødes Handel med Økul og Fastlandskul fra samme Butik. Umiddelbart forinden (²⁶/₇ 1917) var der udsendt Meddelelse om, at der ved Aftaler med Fragtnæv-

		Kommunerne har	
		faaet tildelt	modtaget
Oktober	1916	20 640	20 640
November	1916	30 650	23 218
December	1916	30 400	15 330
Januar	1917	31 600	6 064
Februar	1917	27 600	—
Marts	1917	28 700	—
Tilsammen . . .		169 590	65 252

net — gennem hvilket al Kultransport ved time chartering af Skibe foregaar — og med Krigsforsikringen for danske Skibe samt med væsentligt Bidrag fra Statskassens Side var tilvejebragt en saadan Nedsættelse i Krigsforsikringspræmierne, at Prisen paa engelske Kul i Kjøbenhavn som Følge heraf skulde gaa ned med 80 Kr. pr. Ton, jfr. iøvrigt nedenfor Side 221. Herved skulde den Risiko være taget fra Importørerne, der laa i, at de havde hjemtaget Varer til en af de høje Præmier betinget Pris, og at Prisen derefter kunde falde paa senere ankomne Ladninger paa Grund af Præmienedsættelse.

Imidlertid havde naturligvis den flere Maaneders Standsning i Kultilførslerne vestfra foraarsaget betydelig Uro, selv om der vel nok, da Tilførslerne atter kom ind i nogenlunde normal Gænge, ikke var sket større Skade, fordi man i den Tid havde kunnet tære paa Lagrene og navnlig fordi den store Beholdning, Staten havde afkøbt A/S Arbejdernes Fællesorganisations Brændselsforsyning, kunde anvendes til Landet over at hjælpe de Gasværker o. l., der var i haarddest Bekneb, over de værste Vanskeligheder. Da Lov ^{30/10} 1916 om Lukning af Butiker ved Lov ^{30/1} 1917 paany forlængedes for et Aar, kunde man da ogsaa samtidigt opheve Bestemmelserne i Bkg. ^{8/2} 1917 om Lukning af Lagre og Butiker Kl. 6 og tillade denne udsat til Kl. 7 (jfr. i det hele Bkg. ^{6/3}, ^{12/3} og ^{30/1} 1917) samt tillade Kommunalbestyrelserne selv at bestemme Tidspunktet for Lukning af Forlystelsesetablissementer (Bkg. ^{9/5} 1917), ligesom der ikke indførtes „Sommertid“ i Sommeren 1917. Det maa dog endnu i denne Sammenhæng anføres, at Indenrigsministeren ved Lov ^{22/6} 1917 fik Ret til at bemyndige Kommunalbestyrelserne til at foretage Indskrænkninger i Levering af Vand fra kommunale eller private Værker m. v.

Samtidig fortsattes Bestræbelserne for gennem Regulering og Fremme af den hjemlige Brændselsproduktion at raade Bod paa de svigtende Tilførsler af fremmed

Brændsel. Som tidligere omtalt (55. Bd. S. 215) nedsatte Indm. et Brændselsnævn (i Slutningen af Februar 1917, jfr. Indm. Cirk. ¹²/₃ 1917), og ved Indm. Bkg. ²⁶/₃ 1917 fastsattes Maximalpriser paa Tørv. Men Mulighederne for virkelig effektive Foranstaltninger til Fremskaffelse af Brændsel naaedes dog først ved Loven ²⁰/₄ 1917 om Fremskaffelse af indenlandske Brændselsmaterialier¹⁾, hvorved Indenrigsministeren bemyndigedes til at paabyde Skovejere samt Indehavere af Moser og Brunkulslejer at træffe Foranstaltninger til forøget Brændselsproduktion. Til Bistand for Indenrigsministeren ved Lovens Gennemførelse nedsættes iflg. Loven et Brændselsnævn, der kan træffe Bestemmelse om Expropriation af Brændselsmaterialier og af Arealer, hvorpaa eller hvori saadanne forefindes. Endvidere bemyndiger Loven Indenrigsministeren til, om fornødent, paa Grundlag af Arbejdsanvisningskontorenes Opgivelser om arbejdsledige Personer, at paalægge Kommunalbestyrelserne at udskrive saadanne Personer til Brændselsarbejde, ligesom Forsvarsministeren kan lade indkaldte værnepligtige gøre Arbejde i Statsskovene eller ved exproprierede Materialier og Arealer, jfr. om Ordningens Enkeltheder Indm. Bkg. ⁷/₅, ²²/₅, ¹¹/₇ og ²⁴/₇ 1917 og kgl. Andng. ¹⁰/₇ 1917, hvorved det bl. a. paalagdes Skovejerne at præstere en saa stor Brændehugst, at denne i Forbindelse med det siden ¹/₁₀ 1916 allerede huggede Kvantum udgjorde det dobbelte af den gennemsnitlige Brændehugst i 19¹²/₁₃, 19¹³/₁₄ og 19¹⁴/₁₅, og hvorved det paalagdes Ejere af Moser at udnytte disse i videst muligt Omfang. Brændselsnævnet anslaa, at der i Skovningsaaret 19¹⁶/₁₇ (regnet til ¹/₉ 1917) her i Landet er produceret ca. 1.7 Mill. m³ Brænde imod normal 0.7 Mill. m³, og at den samlede Tørveproduktion i 1917 har udgjort mindst 2 500 Mill. Tørv mod normalt ca. 800 Mill.²⁾

¹⁾ Ved Indm. Bkg. ¹²/₃ 1917 forbødes det at afbrænde Sect. Hansblus o. l.

²⁾ Rigsdagstidende 19¹⁷/₁₈, Tillæg A, Sp. 3995.

Bkg. ¹¹/₇ 1917 omhandler Transporten af og Priserne paa Brunkul, og Nævnet har paa Statens Vegne exproprieret to af de betydeligste Brunkulslejer med en anslaaet Ydeevne af henholdsvis ca. 400 000 og ca. 250 000 Tons. Paa Grund af Transportvanskeligheder og vel ogsaa paa Grund af Brunkullenes Kvalitet er Brunkulsproduktionen dog ikke kommet til at spille nogen Rolle.

Indtil ⁹/₅ 1917 rationerede Brændselsolienævnet i det væsentlige kun Solarolie til de ca. 700 oliedrevne Elektricitetsværker og Industrivirksomheder samt i visse Tilfælde til teknisk Brug, dog anvistes Petroleum til over 2 000 Petroleumsmotorer for at faa Resten af Høsten 1916 aftærsket¹⁾. Iøvrigt var Kontrollen med Fordelingen af Olie og Petroleum overladt D. D. P. A., der gennemgaaende til Forhandlerne kun udleverede 70 ⁰/₁₀₀ af, hvad disse plejede at modtage. Men ved Indm. Bkg. ⁹/₅ 1917²⁾ blev Salg og Udlevering af Olie og Petroleum fuldstændigt lagt under Nævnets Kontrol, idet det dog tillodes Kommunalbestyrelserne at give Anvisning paa Petroleum til Husholdninger, der ikke havde andre Varmekilder til Kogebrug, samt til Oplysning af almennyttige Institutioners Lokaler m. v. Endvidere tillodes det Læger og Jordemødre at udstede Anvisninger paa Petroleum til Belysning i kortere Perioder. Endvidere paabyder Bekendtgørelsen en almindelig Optælling af Lagrene af Petroleum og Brændselsolie (jfr. Indm. Bkg. ²¹/₇ 1917), hvorhos den forbyder Elektri-

¹⁾ Ved Indm. Cirk. ²⁴/₇ 1917 opfordres Amtmændene til at søge Tærskningen fremmet og de Landbrugere, der ikke har Olie, henvises til at ansøge Brændselsolienævnet herom; ved Cirk. ¹⁵/₇ 1917 indkaldtes Oplysninger om, hvilke Motorer der nødvendigvis maatte drives med Olie, for at faa den forestaaende Høsts Vintersæd aftærsket, idet andre Tærskværker fortrinsvis vilde være at anvende og saaledes, at Kommunalbestyrelserne kunde vente Bemyndigelse til at rekvirere Tærskværker fra Ejere, der ikke brugte dem. Den Mængde Olie, der var reserveret, udgjorde 3 000 t, hvormed det skønnedes, at ¹/₁₀ af Høsten kunde aftærskes.

²⁾ Denne Bekg. gjaldt indtil Udgangen af Juli, men blev ved Indm. Bkg. ²¹/₇ 1917 forlænget til Udgangen af August Maaned 1917.

citetsværker, der drives med Oliemotorer, efter ¹⁵/₅ 1917 at levere Strøm til Belysning, herfra dog undtagen Statsinstitutioners og almennyttige Institutioners Lokaler m. v., hvortil Tilladelse kan gives henholdsvis af Nævnet og af de paagældende Kommunalbestyrelser. Endelig forbødes det slige Elektricitetsværker at etablere nye Tilslutninger uden Tilladelse fra Indenrigsministeriet. Ved Indm. Bkg. ²/₈ 1917 tillodes det dog Kommunalbestyrelserne hver inden for deres Omraade at fastsætte Grænserne for Forbruget af Elektricitet.

Endelig skal i denne Sammenhæng omhandles Benzin og Benzol m. m., for hvilke Forbruget reguleredes ved Indm. Bkg. ²⁰/₆ 1917, efter at der ved Indm. Bkg. ⁶/₃ 1917 var fastsat Maximalpris paa Benzin af 1 Kr. pr. kg, og efter at der ved Bkg. ²⁵/₅ 1917 var paabudt en almindelig Optælling af Benzin og Benzol pr. ²⁹/₅ 1917. Ved Bkg. ²⁰/₆ 1917 forbødes det at anvende Benzin og Benzol til Motorer, med mindre de nævnte Brændselsolier var opblandede med Sprit i Forholdet henholdsvis 1 Vægtdele Benzin til 4 Vægtdele Sprit og 1 Vægtdele Benzol til 2 Vægtdele Sprit (ved Bkg. ²¹/₆ 1917 fastsattes Maximalpris paa disse Blandinger til 2.20 og 1.35 Kr. pr. kg), hvorhos Luxuskørsel med Automobiler og Lystsejls med Motorbaade ved Hjælp af denne Blanding forbødes. Uanset dette tillodes det dog Motorejere, der var i Besiddelse af Beholdninger af Benzin og Benzol ud over henholdsvis 50 kg pr. Ejer af Motorvogne og 25 kg pr. Ejer af Motorcykler og -Baade, at anvende disse Beholdninger til fri Raadighed, naar de til Staten havde afleveret en nærmere fastsat Kvotadel af Beholdningen pr. ²⁹/₅ 1917. Ejere af Beholdninger under de nævnte Grænser havde fri Raadighed over deres Olier. Kørsel med Motorkøretøjer til Personbefordring forbødes paa Søn- og Helligdage samt paa Hverdage mellem Kl. 9 Aften og Kl. 5 Morgen. Den ved Bkg. ²²/₂ 1917 fastsatte 40 km Grænse ophævedes, dog at Motordrosker ikke maatte køre længere bort end 15 km fra Hjemstedet, hvorhos deres

Takster forhøjedes med 100 %. Til at drage Omsorg for Modtagelsen af de afleverede Beholdninger samt til at føre Tilsyn med Udleveringen af Benzin og Benzol nedsattes „Benzinnævnet“.

Efter at Resultaterne af den pr. 2/2 1917 afholdte Korn- og Føderstoffælling var tilgængelige de første Dage af Marts Maaned, var man klar over, at under en fortsat Afspærring af Landet vilde det alene gennem et Tilskud til Brødet i Byg være muligt at tilfredsstille Befolkningens fri Køb af Brød og Mel. Men paa den ene Side var der allerede paa Grund af de svigtende Majstillørsler haardt Brug for Bygget til Erstatning for Majsens, paa den anden Side havde Byghøsten været ringe, og der var allerede taget saa store Indhug i den, at der var væsentligt mindre tilbage end paa det samme Tidspunkt i 1916, jfr. følgende Oversigt:

	Mill. Tønder	
	1917	1916
Rug	1.42	0.96
Hvede	1.04	1.26
Byg	1.31	2.57

Selv om disse Tal nu maatte antages at være Minimumstal, og selv om der kunde ventes i hvert Fald nogle Tilførsler, var de dog saa lave, at det for ikke mod Slutningen af Høstaaret at komme i Vanskeligheder, maatte frembyde sig som paakrævet, at der — under Hensyn til de usikre Tilførselsforhold, hvorved Landet kunde blive tvunget til at leve af disse sine egne Beholdninger — blev truffet særlige Foranstaltninger. Saaledes overtog Staten ved Indm. Bkg. 7/3 1917 alt fremmed Hvede her i Landet og paabød ved en anden Bkg. af s. D. Indsendelse til Indenrigsministeriet af Kontrakter m. m. vedrørende fremmed Hvede. Endvidere paalagde Indenrigsministeriet ved Bkg. 8/3 1917 Ejere af Beholdninger af Hvede paa 5 000 kg og derover fremtidig kun at sælge gennem Indenrigsmini-

steriets Kornkontor og Ejere af mindre Beholdninger¹⁾ at henvende sig angaaende Salg til Amtet, medens det ligeledes paabødes Møllere, der ønskede at komme i Betragtning ved Hvedens Fordeling, at henvende sig til Kornkontoret. Ved Bkg. ¹⁵/₆ 1917 paabødes det Grosserere, Bagere m. fl. at indsende Meddelelse til Kornkontoret om deres Beholdninger af dansk Hvede (jfr. nærmere nedenfor under Omtalen af Brød og Mel). Ved disse Foranstaltninger muliggjordes en fuldkommen Kontrol med Handelen med Hvede og endvidere udelukkedes Jobberi med den fremmede Hvede (paa hvilken der ikke havde kunnet sættes Maximalpris); desuden tilsigtedes ogsaa hermed at gøre Transporterne saa faa som muligt. Imidlertid forberedtes Statens fuldstændige Overtagelse af alt Brødkorn. Ved Indm. Cirk. ²⁰/₃ 1917 bragtes de administrative Rammer hertil i bedre Stand, idet Ministeriet paalagde Kommunalbestyrelserne hver for deres Vedkommende at udnævne en „Korntilsynsmand“²⁾, der kunde bistaa ved Kornets Overtagelse, Registrering m. v. Og ved Indm. Bkg. ³/₄ 1917³⁾ overtog Staten alle

¹⁾ Ved Indm. Cirk. ²⁴/₅ 1917 foreskrives det, at ogsaa Salg af disse smaa Beholdninger skal foregaa gennem Kornkontoret.

²⁾ Ved Bkg. ¹⁴/₆ 1917 tillagdes der Korntilsynsmanden Myndighed til at afkræve Landbrugere, Vognmænd m. fl. alle Oplysninger om Beholdninger af Korn, Foderstoffer, Køb og Salg af disse, Kreaturhold etc., der er nødvendige for ham. Ved Cirk. ⁶/₇ 1917 fastsættes hans Løn til 100 Kr. for Aaret ¹/₄ 1917 til ³¹/₃ 1918 samt Godtgørelse for virkelig hafte Udgifter.

³⁾ Jfr. Cirk. ³/₄ 1917 og ¹²/₇ 1917 ang. Bestræbelserne for ved Fremning af Tærskningen at faa Kornet paa Markedet, Cirk. ⁵/₄ 1917, hvori fastsættes en Overpris af 3 Kr. pr. 100 kg oventørret Rug, Indm. Instrux til Korntilsynsmændene af ¹²/₄ 1917 og Cirk. ¹⁶/₄ 1917, hvori meddeles, at Provinshandlerforeningens Fællesudvalg efter Forhandling vil anbefale Købmændene at magasinere de af Staten overtagne Brødkornbeholdninger for en Betaling af 35 Øre pr. 100 kg pr. Maaned. Ved Cirk. ²³/₅ 1917 indskærpes det, at det iflg. Bkg. ³/₄ 1917 ikke er Landmændene tilladt at tilbageholde mere end de nedenfor omhandlede 65 kg Brødkorn.

hos Landbrugere beliggende Beholdninger af indenlandsk Rug og Hvede, saaledes at disse ikke maatte flyttes uden Tilladelse fra Korntilsynsmanden, til hvem Indberetning om Beholdningernes Størrelse m. v. skulde indgives. Undtaget fra Overtagelsen var 65 kg Brødkorn (Rug og Hvede til- sammen) pr. Person i saadanne Landbrugeres Husstande, der ønskede imod Benyttelse af denne Tilbageholdsret at holdes uden for Brødkortordningen i Tiden indtil $\frac{1}{10}$ 1917. For Rug afleveret i tærsket Stand inden $\frac{1}{5}$ 1917, yder Bekendtgørelsen ligesom hidtil et Tillæg paa 4 Kr. over Maximalprisen, hvilken Godtgørelse iflg. Cirk. $\frac{13}{6}$ 1917 dog ogsaa ydes for Rug afleveret efter $\frac{1}{5}$ 1917, saaledes som fastsat i Lov $\frac{26}{6}$ 1917 (jfr. 55. Bd. S. 221). Ved denne Lov bemyndiges Indm. til ud over de ca. 11 Mill. Kr. for 1916, som ifølge Lovene om Fragnævnet kan anvendes til Hjælp ved Tilførsler, at afholde de Udgifter, som er fornødne til bl. a. at yde en Godtgørelse af 4 Kr. pr. Td. Rug af Høst 1916, hvortil er medgaaet 7 Mill. Kr.¹⁾ Herudover bemyndiger Loven endvidere Indenrigsministeren til at yde en Godtgørelse af 2 Kr. pr. Td. Brødkorn (Rug eller Hvede) til den Landbruger, der har afleveret mere end 8 Tdr. Rug og Hvede pr. Td. Hartkorn, og saaledes at Godtgørelsen betales for det herudover til Købmand, Møller, Bagere, Stat eller Kommune til Brug som Brødkorn leverede. Anvendelse i egen Husholdning til Brødtilvirkning regnes lig leveret Brødkorn. Betingelse for at faa dette Tilskud er iøvrigt, at Landbrugeren ikke ligger inde med Rug eller Hvede af Høst 1914 og 1915, og at han har afleveret eller anvendt til Brødkorn hele den dertil tjenlige Del af sin Avl af Rug og Hvede af Høst 1916. Hertil er medgaaet 2.83 Mill. Kr.¹⁾ Har omvendt en Landbruger ikke afleveret eller anvendt de førømhandlede 8 Tdr. Rug og Hvede til Brødkorn eller Saasæd, forpligter Loven ham til til Statskassen at indbetale 2 Kr. pr. heri manglende

¹⁾ Rigsdagstidende 1917/18, B, Sp. 2058.

Tønde, med mindre han har haft $\frac{1}{3}$ af sit til Brødkorn egnede Areal dyrket med Rug og Hvede, og saaledes kan anses for at have været uden Skyld i den ringe Avl af Rug og Hvede. For denne 2 Kr. Afgift gælder samme Udpantningsregler m. v. som for kongelige Skatter¹⁾, og Afgiften er indgaaet med 810 000 Kr.²⁾.

Ved disse Foranstaltninger havde Staten dels overtaget alt forhaandenværende til Brødkorn egnet Rug og Hvede, dels paaskønnet udstrakt Dyrkning af disse Kornsorter og straffet dem, der havde indskrænket deres Byg- og Hvedearealer under den anførte Minimum. Jevnsides med denne Sikring af Brødkornet gik imidlertid de til Sikring af Sæde- og Foderkorn nødvendige Foranstaltninger, hvorom følgende skal anføres, forinden Fremstillingen gaar over til en Om- tale af Fordelingen af Brødkornet gennem Kort-Ordningen.

Ved Cirk. $\frac{31}{3}$ 1917 havde Indenrigsministeriet indkaldt Oplysninger om, hvilke Landbrugere der manglede Byg til Saasæd og i hvilket Omfang, og ved Bkg. $\frac{1}{4}$ 1917 — Dagen efter Overtagelsen af Rug og Hvede — overtog Staten det hos Landbrugere henliggende Foderkorn (Byg, Blandsæd, Havre), der ikke var nødvendigt til Landbrugere- ren egen Bedrift, saaledes at Landbrugeren foruden det til Saasæd fornødne har Ret til at beholde 200 kg Byg og Blandsæd pr. Svin over 4 Uger samt, hvis han ikke har Havre, det til Fodring af hans Heste fornødne Blandsæd. Har Landbrugeren derimod Havre udover det til Saasæd og Hestefoder fornødne, skal den træde i Stedet for den Byg og Blandsæd, der ifølge foranstaaende kan tilbageholdes, med indtil Trediedelen, hvorved altsaa mere Byg og Blandsæd kommer til Disposition for dem, der maatte mangle. Ud over disse Mængder, som Landbrugeren altsaa har Ret til at

¹⁾ Bkg. $\frac{11}{7}$ 1917 og Cirk. s. D. giver de nærmere Regler for Ud- betalingen af Godtgørelsen, Indbetalingen af Afgiften, samt for de skriftlige Bevisligheds Affattelse m. v.

²⁾ Rigsdagstidende 1917/18, B. Sp. 2058.

beholde, skal han afgive sin Byg, Blandsæd og Havre til Korntilsynsmanden til Maximalpris, og denne skal foruden at prøve Rigtigheden af den trufne Afgivelse fordele det saaledes modtagne Korn mellem dem, der mangler. Herved er dog at bemærke, at den, der køber Byg, Blandsæd eller Majs, med det han har, lagt til det han køber, ikke maa forskaffe sig mere end 35 kg pr. 4 Ugers Svin, og hvis han har mere Havre end fornødent, da kun 17½ kg Byg, Blandsæd eller Majs disse Bestemmelser naturligvis for at forhindre Sammenhobning. Ved Bkg. 12/4 1917 udvide- des Tilbageholds- og Indkøbsretten ogsaa til det til Fodring af Fjerkræ strengt fornødne, og ved Bkg. 21/1 1917 tillag- des der Korntilsynsmanden Bemyndigelse til at rekvirere det til Forsyning af Landmænd i hans Omraade strengt fornødne Saakorn og Foder, som han ikke har kunnet skaffe i Henhold til Afleveringsbestemmelserne i Bkg. 1/4 1917, hos Handlende, Brugsforeninger, Møller osv. Til yderligere Hjælp for Korntilsynsmændene ved Fremskaffelsen af det fornødne Saakorn bestemte Indenrigsministeriet (jfr. Korn- kontorets Rundskrivelse af 21/1 1917), at Statens Behold- ninger af Majs skulde anvendes paa den Maade, at Korn- tilsynsmændene, hvis de ikke paa nogen af fornævnte Maader kunde skaffe det Saakorn, der skulde bruges, for Majsen skulde tilbytte sig Byg og Havre af de Beholdnin- ger, Landbrugerne havde Ret til at tilbageholde til Foder. Ad disse Veje samt ved Anvendelse af det hos Bryggeri- erne beslaglagte Byg (jfr. nedenfor S. 188), lykkedes det at skaffe det fornødne Sædekorn. Med Hensyn til Prisen herpaa var det ved Indm. Bkg. 7/3 1917 fastsat, at kun for Saasæd, der særligt og under Kontrol var avlet til dette Brug, maatte der tages over Maximalprisen (hvorved Bkg. 22/2 1917 ophævedes), medens Bkg. 11/1 1917 satte samme Maximalpris paa udenlandsk som paa indenlandsk Byg, Havre og Blandsæd.

Samtidig voldte Spørgsmaalet om Tilvejebringelse af

de fornødne Foderremner betydelige Vanskeligheder¹⁾, idet Majs- og Foderkage tilførslerne efterhaanden ganske gik i Staa. Som tidligere anført (55. Bd., S. 225) holdtes Højesteprisen paa Majs — 23 Kr. pr. 100 kg — i Kraft ved, at Staten dækkede Forskellen mellem denne Pris og Importprisen, hvortil er medgaaet godt 5 Mill. Kr.²⁾, svarende til en Indførsel af 255 000 t, af hvilke dog 37 000 t har kunnet sælges uden Godtgørelse af Statskassen. Imidlertid har det under ²³/₃ 1916 nedsatte Majsnævn foruden Administrationen af fornævnte Tilskud ogsaa foretaget direkte Indkøb paa Statens Regning af 87 000 Tons Majs, der skulde afskibes i Maanederne Januar—April 1917 fra Nord-Amerika med en for Statskassen anslaaet Udgift af 6½ Mill. Kr., idet Kvantumet fordeltes til Importørerne for 22 Kr. pr. 100 kg mod Forpligtelse til som sædvanligt at sælge til 23 Kr. Endelig bemyndigedes Nævnet ved Indm. Skr. ¹⁴/₅ 1917 til at indkøbe 100 000 Tons Majs og Foderkager fra Nord- eller Syd-Amerika³⁾, men Amerikas Indtræden i Krigen hindrede Tilførslen af disse Varer. Efterhaanden ebbede ogsaa de ret rigelige Beholdninger af Foderkager, der ifølge Optællingen ¹/₂ 1917 laa her i Landet, ud, og Priserne steg, hvorfor Indenrigsministeriet ved Bkg. ²⁶/₇ 1917 fastsatte Maximalpriser paa amerikanske Høfrøkager til 37 Kr., 53 % Bomuldsfrøkager: 38 Kr., 50 % Bomuldsfrøkager: 37 Kr. og 43 % og derunder Bomuldsfrøkager: 36 Kr., alt for 100 kg. Ved samme Bkg. forbydes det Handlende at udlevere Kager til mere end 14 Dages Forbrug, hvorhos Indehavere af Kager eller Foderblandinger skulde indsende Opgørelse over deres Lagere. Endelig skal det paa dette Sted nævnes, at In-

¹⁾ Navnlig maatte dette naturligvis først mærkes i Byerne, hvorfor Indm. Bkg. ²⁷/₁ 1917 da ogsaa gav Hesteejere Lov til at forsyne sig for en Maaned ad Gangen med 200 Kr. Majs pr. Hest.

²⁾ Jfr. Bestemmelserne i Lov ²⁶/₈ 1917 samt Rigsdagstidende 1917, B, Sp. 2057.

³⁾ Berl. Tid. ²⁸/₄ 1917.

indenrigsministeriet ved Cirk. ¹¹/₄ 1917 anmodede Kommunalbestyrelserne i Byerne om under Hensyn til den herskende Foderknaphed — at søge Køkkenaffaldet anvendt til Svinefoder. De høje Transportomkostninger har dog umuliggjort, at Foranstaltninger af denne Art har kunnet faa Betydning.

Vi gaar derefter igen tilbage til at omtale Brødkornet og i Sammenhæng hermed det til Spiritus og Gær anvendte Korn. Som det er nævnt, viste Februar-Korntællingen, at det ikke vilde være muligt uden Tilskud i Byg at komme Høstaaret igennem med frit Salg af Brød og Mel, og Bygget var som anført ikke rigeligt tilstede og samtidig meget efterspurgt, da Nordsøblokaden standsede Tilførslen af fremmede Foderstoffer¹⁾. Bestræbelserne gik da ud paa gennem en mere økonomisk Formaling af Kornet at skaffe saa meget Mel ud deraf som muligt og ved Indførelse af en Brødkortordning at begrænse Forbruget af Brød og Mel saaledes, at man kunde komme igennem med Landets Beholdninger af Brødkorn til næste Høst. Da offentligt Kendskab til de Forhandlinger, der skulde føres, og de Forberedelser, der skulde iværksættes, før Kortordningen traadte i Kraft, kunde befrygtes at medføre Opkøb af Mel, forbød Indenrigsministeriet ved Bkg. ¹⁰/₃ 1917 enhver Forbruger, Erhvervsdrivende saavel som private, at forsyne sig med mere Mel end til 8 Dages Forbrug. Dernæst paabød Bkg. ¹³/₃ 1917, at groft Rugmel skulde udmales til 97 ⁰/₁₀₀ og de ved Fremstilling af halvsignet Rugmel fremkomne Klid blandes i det grove Rugbrød. Hvedemel skal efter Bkg. udmales til 75 ⁰/₁₀₀ og de følgende 15 ⁰/₁₀₀ anvendes i halvsignet eller groft Rugmel. For at der ikke skulde blive anvendt for meget Hvedemel i Blandingsmel paabødes det, at dette skulde blandes i Forholdet 480 Dele Hvedemel til 600 Dele halvsignet Rugmel (d. v. s. i samme Forhold som Vægtpaalydende af 2 Franskbrødsmærker til 1 Rug-

¹⁾ Jfr. Indenrigsministeriets Meddelelse i Statstidende for ²¹/₃ 1917.

brødsmærke, jfr. nedenfor)¹⁾. Og endelig indførtes Brødkortordningen ved Indenrigsministeriets Bkg. af ¹⁷/₃ 1917. Alt Salg af Brød og Mel efter ¹/₄ 1917 maatte herefter kun ske mod Aflevering af Brødmærker, hvoraf der maanedlig udstedtes 8 Rugbrødsmærker à 800 g groft Rugmel eller Brød svarende hertil og 13 Franskbrødsmærker à 240 g Hvedemel eller Brød svarende hertil til hvert Individ uden Hensyn til dettes Alder²⁾. Til haardt arbejdende Personer kunde udstedes Tillægsbrødkort lydende paa 4 kg Rugbrød (3 200 g groft Rugmel) pr. Maaned. Af saadanne Kort udstedtes i Høstaaret ca. 200 000 pr. Maaned. Landbrugere kunde (jfr. ovenfor) undtages fra Ordningen, naar de anmodede derom, og naar deres Beholdning af Rug og Hvede ikke oversteg 65 kg pr. Individ i Husstanden. Dette Korn havde de Ret til at hjemmeformale³⁾, medens al Formaling af Rug og Hvede iøvrigt kun maatte ske paa erhvervsmæssigt drevne Møller. Undtagne fra Paabudet om Salg mod Brødmærker var Kager (d. e. Bagværk med under 33 % Melindhold) samt Wienerbrød, Boller, Kiks o. l., hvilke dog ved Bkg. ¹⁵/₅ 1917 inddroges under Ordningen, saaledes at der af disse Varer kunde købes det dobbelte Vægtkvantum af Brødmærkets Paalydende, medens Kager stadig var i frit Salg. Til Fremstilling af disse fri Varer tilstilledes der Bagerne Melkort i Forhold til deres normale Forbrug, ligesom der ogsaa udleveredes Beværtere Melkort til Køb af Mel til Madlavning, industrielle Virksomheder til deres Forbrug osv., medens Melkortene iøvrigt kun udleve-

¹⁾ Ved den ioregaaende Formalingsbekendtgørelse af ²²/₁₁ 1916 var der ikke fastsat nogen Udmalingsprocent for groft Rugmel og ej heller for Hvedemel, og der var ikke fastsat nogen Bestemmelse om Anvendelse af Klid.

²⁾ Ved Indenrigsministeriets Bkg. ²/₃ og ¹²/₅ 1917 paabødes det, at Vægtene af Brødet skulde svare til Brødmærkernes Vægtpaalydende, da der førtes hyppige Klager over undervægtigt Brød.

³⁾ Antallet af Hjemmeformalere ansloges til 8 000.

des fra Statistisk Departement¹⁾, hvem Centralledelsen af Brødkort-Ordningen var overdraget, imod Aflevering af et til Melkortet svarende Antal Brødmærker. Ingen Melhandler eller Møller maatte udlevere Mel undtagen imod Brødmærker eller Melkort og skulde Maaned for Maaned til Statistisk Departement aflægge Regnskab for sit Salg af Mel dokumenteret ved de modtagne Mærker. For at Ordningen kunde komme igang, tillodes det Melhandlere og Bagere at købe Mel uden Aflevering af Mærker i Tiden indtil ¹⁵/₁ 1917. Det vil af ovenstaaende Rids af den hele Ordning ses, at den var meget centraliseret: Rationering af Bagere, Restauratører, Industri osv. foregik fra eet Sted, og fra samme ene Sted foretoges Kontrollen af Ordningens Overholdelse. Landets Lidenhed muliggør en saadan Ordning, der byder mange Fordele: Ensartethed i Behandlingen af Spørgsmaalene og de Besparelser, der altid opnaas ved en Koncentration. Naar Ordningen hist og her glippede, laa det derfor heller ikke i, at en saa centraliseret Ledelse vanskeligere kan føre en stedlig Kontrol, men i forskellige andre Forhold, der blev rettet i næste Høstaar og først da kunde rettes. Dels blev al Rug og Hvede i det ny Aar taget fra Landbrugerne, hvorved det Merforbrug, der kunde fremkomme ved den vanskelige Kontrol med Tilbageholdsretten, umuliggjordes; dog vigtigere var det, at man ved Statens Køb af al Brødkornet og dets Overførsel til Statslagrene opnaaede, at der kunde forlanges Melkort ved Køb af Korn. Thi paa dette Punkt havde Ordningen i 19¹⁶/₁₇ naturligvis sin største Skavank, idet Møllerne frit kunde købe Korn uden Aflevering af Mærker og anvende det Korn, de selv havde avlet, uden anden Kontrol end den ovenfor nævnte. Men den indre Tvang i Systemet, der kom i næste Høstaar, og som laa i, at Møllerne for at købe Korn fra

¹⁾ M. H. t. Reglerne for Kortuddelingen og øvrige administrative Enkeltheder henvises til Departementets Cirk. til Kommunalbestyrelserne, hvem Udlevering af de personlige Kort er overdraget, af ¹⁷/₁₇ og ¹⁸/₁₇ 1917.

Statslagrene skulde aflevere Melkort, og derfor nødvendigvis maatte forlange dem ved Salg af Mel, hvis deres Forretning ikke skulde gaa i staa, savnedes i 19^{16/17}. Og endelig strammedes Ordningen ganske naturligt, efterhaanden som Lagrene blev brugt op, idet den, der til at begynde med havde et større Lager — og det gjaldt jo særligt Bagrene — ikke var saa interesseret i at forlange Mærker af sine Kunder¹⁾, fordi han ikke foreløbig kunde overkomme at købe nyt Mel, men brugte af sine Beholdninger, og derfor ikke havde Brug for Melkort.

Straks ved Blokadens Ikrafttræden var Spørgsmaalet om at fastsætte Maximalpris paa Mel af al Slags paany dukket op; som tidligere nævnt var Landbrugerne utilfredse med, at der ikke var Maximalpris paa Mel, naar Landbruget skulde aflevere Kornet til Maximalpris. Der var da kun fastsat Maximalpris paa dansk ublandet Mel, og dette sagdes ikke at være i Handelen. Fastsættelsen af en Maximalpris paa det af dansk og fremmed Mel fremstillede Produkt eller paa fremmed Mel var naturligvis vanskelig, fordi Prisen paa Partier der laa her og Partier, der kom hertil, var forskellig og stadig forandrede sig for de nye Partier. Men da Tilførslerne standsedes ved Nordsøblokadens Ikrafttræden, blev der Mulighed for at konstatere hvilket Kvantum fremmed Mel, der var her samt dets Pris og derefter fastsætte et bestemt Blandingsforhold imellem dansk og fremmed samt en Maximalpris paa det saaledes fremstillede Blandingsprodukt. De Oplysninger, der skulde bruges hertil, maatte dog ifølge Sagens Natur være vanskelige at skaffe, og først efter en Række Forhandlinger og Undersøgelser fastsatte Indenrigsministeriet ved to Bkg. af ²⁴/₅ 1917 (jfr. Cirk. ¹⁵/₆ 1917 og Bkg. ³¹/₇ 1917) Reglerne for Fremstilling af Mel af Hvede og Rug samt Maximalpris paa disse Melsorter. Der maatte herefter kun fremstilles groft Rugmel (97 ⁰/₁₀), halvsigtet Rugmel (80 ⁰/₁₀), Standard Hvedemel²⁾ (75 ⁰/₁₀) og Blandingsmel (480 Dele Hvedemel til 600 Dele

¹⁾ Jfr. Indm. Cirk. ⁸/₆ 1917. ²⁾ 50 ⁰/₁₀ udenlandsk og 50 ⁰/₁₀ dansk Mel.

halvsigtet Rugmel). I alt Rugmel skulde iblandes Klid, men det ved Bkg. ²³/₁₁ 1916 paabødte, ved Bkg. ¹³/₃ 1917 opretholdte Paalæg om Iblanding af Byg bortfaldt under Hensyn til Vanskelighederne ved at fremskaffe Byg¹⁾, og Hvedemelsspørgsmaalet bragtes nu endelig til en Løsning, idet det paabødes, at alt Hvedemel fremtidig skulde formales af 50 % fremmed og 50 % dansk Hvede eller opblandes i dette Forhold mellem dansk og fremmed Hvedemel. Som Maximalpriser fastsættes 21 Kr. for groft og 27 Kr. for halvsigtet Rugmel, 43 Kr. for Standard Hvedemel og 34 Kr. 20 Øre for Blandingsmel, alt pr. 100 kg fra Møller eller Grossist. Detaillist-Avancen fastsattes til omkring 20 %. For nu at være sikker paa, at alt Hvedemel, der fremkom i Handelen, havde den foreskrevne Blanding, overtog Staten ved Indm. Bkg. ²/₆ og ²³/₇ 1917 alt fremmed Hvedemel i originale Sække, undtagen de hos Bagere m. fl. henliggende Beholdninger, der skulde anvendes til Bageribrug, saaledes at Kontrollen med Melsammensætningen ikke skulde støde paa den Vanskelighed, at en Handlende kunde paastaa at være i Besiddelse af originalt fremmed Mel. Som det er omtalt foran (S. 174) havde Staten allerede i Foraarets Løb overtaget al fremmed Hvede, og Indenrigsministeriet forlangte nu ved Bkg. ¹⁵/₆ 1917 indsendt Meddelelse om Handlendes, Bageres m. fl.s Beholdninger af dansk Hvede, for at man kunde være i Stand til at anvise Møllerne den Hvede, de skulde bruge for at kunne overholde den foreskrevne Blanding af dansk og fremmed. Og ved Bkg. ²⁶/₇ 1917 paabødes det Ejere af Hvedemel inden ¹⁵/₈ 1917 at drage Omsorg for, at dette var opblandet efter Reglerne i Bkg. ²¹/₅ 1917. Det ved sidstnævnte Bkg. fastsatte Formalingsregler og navnlig Maximalpriserne fremkaldte megen Misnøje hos Møllerne, der under ⁷/₆ 1917 udsendte en motiveret Indsigelse imod de to

¹⁾ Ved Indenrigsministeriets Bkg. ¹⁵/₅ 1917 fastsattes Formalingsregler for og Maximalpris paa Byggryn og ved Bkg. ²¹/₇ 1917 paa Semoulegrøn.

Bekendtgørelsers Bestemmelser og truede med, hvis Bestemmelserne fastholdtes, da at standse Salg af Hvedemel. Herpaa svarede Indenrigsministeriet ved at lade udgaa Meddelelse om, at der efter Forlydende forberedtes Lovforslag til Hindring af Obstruktion fra saadanne Erhvervsvirksomheder, der under de vanskelige Forhold var nødvendige for Befolkningens Ernæring, og Ministeriet udsendte endvidere en Meddelelse (Statstidende ^{13/6} 1917) om Forhandlinger med Møllerne i Anledning af den nævnte Indsigelse. Ved disse Forhandlinger opnaaede Møllerne ingen Ændring i de trufne Bestemmelser, men Ret til at deltage i deres Udførelse, idet Ministeren lovede Nedsættelse af et „Møllernævn“, hvorefter Møllerne tog Truslen om Standsningen af Udlevering af Standardmel tilbage. Under ^{20/6} 1917 nedsattes Nævnet med Prof. Dr. polit. Birck som Formand.

Som anført i Oversigten for den foregaaende Periode (55. Bd., S. 223) havde man ved Indm. Bkg. ^{27/2} 1917 om Optælling af samtlige Beholdninger af Spiritus (Whisky, Cognac, Likører, Brændevin o. l.) og Forbud mod enhver Handel med eller Udlevering af disse Drikke, paabegyndt de Foranstaltninger, der frembød sig som nødvendige for under de givne Forhold at søge Kornets Anvendelse til Spiritus indskrænket saa meget som muligt, idet der dog maatte tages Hensyn til, at det var nødvendigt at opretholde Produktionen af teknisk Sprit og af Gær, og at der i Brænderier og Bryggerier var beskæftiget et stort Antal Arbejdere, hvormed det gjaldt om saa vidt gørligt at værne mod Arbejdsløshed. Som et første Resultat af de Forhandlinger, der fandt Sted mellem Den overordentlige Kommission og Repræsentanter for Spritfabrikerne, fremkom Indm. Bkg. ^{6/3} 1917, hvorefter det blev forbudt at anvende enhver Art af Korn, Foderstoffer, Kartofler samt Brændselstoffer ved Fremstilling af Spiritus i andet Øjemed end til teknisk Brug og Gærtilvirkning. Da det ansloges, at ca. ^{1/3} af Fabrikernes normale Produktion medgik til Denaturering og til teknisk Brug, foreskriver Bekendtgørelsen, at

ingen Fabrik herefter maa fremstille mere end hvad der under regelmæssig fordelt Produktion svarer til $\frac{1}{3}$ af Fabrikens Produktion i 1916. Herved opnaedes det, at Fabrikernes Lagre af Raastoffer og Brændsel, der omkring $\frac{1}{3}$ 1917 var tilstrækkelige til normal Drift i ca. 3 Maaneder, kunde slaa til for den for Landet nødvendige Fremstilling af teknisk Sprit og af Gær i ca. 9 Maaneder¹⁾. Iøvrigt vedblev Bestemmelserne i Indm. Bkg. af $\frac{25}{2}$ 1915 og $\frac{1}{9}$ 1916 at være i Kraft overfor Produktionen af teknisk Sprit og af Gær, saaledes at det til denne Produktion var forbudt at anvende Rug, Hvede, Boghvede, Kartofler og indenlandsk Byg saavel som Majs, der ikke direkte var indkøbt fra udenlandsk Sælger. Forbudet mod Udlevering af Drikkespiritus efter Bkg. $\frac{27}{2}$ 1917 opretholdtes, og der paabødes en Optælling af Spritfabrikernes Lagre af Spiritus pr. $\frac{20}{3}$ 1917. Samtidig med Bkg. $\frac{6}{3}$ 1917 traadte efter Overenskomst mellem Indenrigsministeriet og Spritfabrikerne en Prisforhøjelse i Kraft, udgørende 72 Øre pr. l¹ Sprit og 14 Øre pr. kg Gær.

Imidlertid fortsattes den Optælling af Beholdningerne af Spirituosa, der var paabudt ved Indm. Bkg. $\frac{27}{2}$ 1917, og da man var naaet til en foreløbig Oversigt over Resultaterne, forelagde Finansministeren $\frac{16}{3}$ 1917 i Folketinget Forslag til Lov om Tillægsafgift paa Spiritus, hvilket Forslag færdigbehandlede af Rigsdagen samme Dag og stadfæstedes af Kongen under $\frac{17}{3}$ 1917. Ifølge denne Lov skulde der af alle de Beholdninger af Spirituosa (Toldlovens Løbe-Nr. 20-22, d. e. Akvavit, Whisky, Cognac, Punch, Likører o. l., men ikke Vin og Øl), der forefandtes her i Landet $\frac{1}{3}$ 1917 Kl. 9 Fm. erlægges til Statskassen en Tillægsafgift lig Detailprisen for de paagældende Varer paa Optællingsdagen ved Salg fra Handlende til Forbruger. Da Beholdningerne skønnedes at have en Værdi af ca. 15 Mill. Kr., hvoraf 3 Mill. Kr. for de billigere Sorter: almindelig

¹⁾ Jfr. Indenrigsministeriets gennem R. B. den $\frac{2}{3}$ 1917 udsendte Redegørelse.

Brændevin og Akvavit, medens Resten, godt 12 Mill. Kr., omfattede de dyrere Varer: Whisky, Genever, Cognac osv., var der herigennem Mulighed for Statskassen til at erholde Dækning for de 6.7 Mill. Kr., der var opført som Indtægt af Spiritusafgiften for 19^{17/18}, men som bortfaldt efter Standsningen af Drikkebrændevinsproduktionen, og der kunde yderligere ventes et Overskud, som ifølge Lovens § 9 kan anvendes til Arbejdsløshedsunderstøttelse iflg. særlig Lov. Men endelig motiveredes Optrækningen af denne Tillægsafgift derved, at der ved Standsningen af Produktionen af Drikkebrændevin og de standsede Tilførsler af udenlandske Spirituosa, vilde opstaa en stor Værdistigning for de her i Landet værende Lagre. Det skønnedes naturligt, at Staten tog sin Del af denne Værdistigning, saa meget mere, som Statskassen stod overfor Forhold, der medførte betydeligt Svind af Indtægterne (navnlig ogsaa Toldindtægter). Ved Bestemmelsen af de Detailpriser, der skulde lægges til Grund for Tillægsafgiftens Beregning, bistaas Finansministeren iflg. Loven af et Nævn („Spiritusnævnet“), der nedsattes ved kgl. Andng. ^{17/3} 1917 med Generaldirektør M. Koefoed som Formand. Efter at dette Nævn havde afgivet Indstilling om Detail- og Maximalpriser paa de paagældende Spirituosa, hævdedes ved Indm. Bkg. ^{23/3} 1917 det ved Bkg. ^{27/2} 1917 udstedte Forbud mod Handel med og Udskænkning af Spiritus fra ^{26/3} 1917 Kl. 9 Morgen, samtidig med, at der fastsattes Maximalpris paa de gængse Sorter (Taffel-Akvavit: 2.40 Kr., Buchanan Red Seal o. l. Whiskys: 9.00 Kr., 3-stjernet Cognac: 12.00 Kr., Cederlunds Punch: 6.00 Kr., alt pr. Helflaske à ^{3/4} Liter). For de Varer, der ikke udtrykkelig var fastsat Maximalpris paa i Bekendtgørelsen, indskærpedes Bestemmelserne i Indm. Bkg. ^{1/2} 1917 om Foranstaltninger til Forebyggelse af utilbørlig Udnyttelse af Konjunkturerne. Derhos paalagdes det Spritfabriker og Mellemlhandlere kun at give deres Kunder et Kvantum af de herhenhørende Varer, der var nedsat saa nøje som muligt i Forhold til Kundernes tidligere normale

Forsyning. Samtidig med denne Bekendtgørelse traadte Lov af ¹⁷/₃ 1917 om Tillægsafgift paa Spiritus i Kraft.

Jevnsides med Foranstaltningerne overfor Spiritusproduktionen gik Forhandlingerne om Bryggeriernes Byg og Malt. Saalænge disse Forhandlinger stod paa, afstod de største Bryggerier, ifølge deres Tilsagn til Indenrigsministeriet fra at malte dansk Byg til skattepligtigt Øl¹⁾. De endelige Forhold vedrørende disse Spørgsmaal ordnedes efter Overenskomst med Bryggerierne ved Indm. Bkg. ³/₄ 1917. Ifølge denne Bekendtgørelse forpligtes Bryggerierne til til Fremstilling af skattepligtigt Øl fra ¹/₄ 1917 kun at anvende 80 % af det Kvantum Brygningsmateriale, der anvendtes i det tilsvarende Halvaar i Aaret ¹/₄ 1916 ³¹/₃ 1917, og til skattefrit Øl kun det samme Kvantum som i 19¹⁶/₁₇. Endvidere forbødes det efter ⁴/₁ 1917 at paabegynde Maltning af dansk Byg, hvad enten Malten var bestemt til skattepligtigt eller til skattefrit Øl, hvorhos al dansk Byg paa Bryggerier eller indkøbt for disses Rægning beslaglagdes, hvilket ogsaa skete med Malt bestemt til Export, hvorhos Handel med Malt forbødes. Dette Forbud ophævedes dog ved Indm. Bkg. ⁶/₇ 1917, hvorefter Bryggerierne maatte forsyne sig med det til Rationeringen fornødne Kvantum indenlandsk Malt i Tiden indtil ³⁰/₁₀ 1917 for skattefrit og ³⁰/₁₁ 1917 for skattepligtigt Øl. Samtidig fastsattes Maximalpris paa dansk Malt af 45 Kr. pr. 100 kg Malt. Ved Bkg. ³/₁ 1917 nedsattes derhos et Byg- og Maltnævn med Generaldirektør Koefoed som Formand til Fordeling af den beslaglagte Malt mellem de Bryggerier, der manglede, samt til at varetage Afgivelsen af den beslaglagte Byg. Det Kvantum, der blev Tale om, var ca. 50 000 Tdr. Byg, hvoraf 24 000 Tdr. anvistes til Saabyg, 5 000 Tdr. til Brødbagning og 19 000 Tdr. til Gryn fremstilling. Den beslaglagte Malt androg ca. 3 500 Tons. Samtidig med Indskrænkningen i Produktionen søgte Bryggerierne Regeringens Tilladelse til Forhøjelse af Ølpriserne, og efter en Række Forhandlinger med Den overordentlige

¹⁾ Meddelt gennem R. B. ¹⁷/₃ 1917.

Kommission og Finansministeren¹⁾, kunde Bryggerierne under $\frac{3}{8}$ 1917 avertere, at Priserne blev forhøjede med 2 Øre pr. Halvflaske af saavel skattepligtigt som skattefrit Øl. Det skal sluttelig anføres, at disse forskellige Indgreb og Reguleringer overfør Fremstillingen af og Handelen med de forskellige her nævnte Drikkevarer fremkaldte en Række Beklagelser og Protester fra de Erhverv: Fabrikanter, Restauratører, Detailhandlere og disse Grupperes Arbejdere og Funktionærer eller til Grupperne løsere knyttede Personer. Det kan dog i det hele siges, at naar bortses fra nogen Stigning i Arbejdsløsheden for de paagældende Arbejdere, synes der ikke at være sket større Skade, idet Forbrugerne har været villige til at betale de Pristillæg, som Restauratører, Handlende o. l. lagde saavel paa disse som paa andre Varer, for at holde sig skadesløse for den formindskede Omsætning. Og under alle Omstændigheder var de Foranstaltninger, der blev truffene for at bevare Kornet, saa nødvendige, at Hensyn til en Række Forhandlers større eller mindre Fortjeneste ikke kunde komme til at spille nogen betydende Rolle.

Foruden de her omtalte, mere øjeblikkelige Foranstaltninger vedrørende Korn og Foderstoffer, Nordsøblokaden gav Anledning til, foranledigede den ogsaa, at Regeringen allerede tidligt begyndte at overveje de Forholdsregler, det maatte blive nødvendigt at tage, forsaavidt Afspærringen ogsaa skulde vedvare i Høstaaret 19^{17/18}. Ved Skrivelse af $\frac{1}{4}$ 1917 nedsatte Indenrigsministeriet et sagkyndigt Udvalg med Folketingsmand, Godsejer Moesgaard-Kjeldsen som „Leder af det fælles Arbejde“. Dette Udvalg skulde udarbejde en detailleret Beregning over, hvorledes Høsten 1917 — under Forudsætning af, at Landet var afskaaret fra Tilførsel udefra af Levnedsmidler, Foderstoffer og Raastoffer til Fremstilling af Levnedsmidler — hensigtsmæssigst kunde anvendes og

¹⁾ Spørgsmaalet var ogsaa af fiskal Betydning, fordi en stærk Forhøjelse af Ølpriserne kunde medføre Nedgang i Salget af Øl og derved forringe Statskassens Provenu af Ølskatten.

fordeles til Befolkningens Forsyning med de nødvendigste Levnedsmidler og til Opretholdelse paa den nyttigste Maade af Landets Husdyrbestand. Udvalget afgav sin Betænkning, der medfulgte Forslaget til Kornloven af 3. 8 1917, den 11. 6 1917¹⁾, og havde her i Løbet af et kort Spand af Tid givet en overmaade detailleret Besvarelse af den stillede Opgave. Da Udvalget i sine Beregninger maatte operere med en enkelt, men ganske afgørende Ubekendt: Størrelsen af Høsten 1917, fik en Del af Beregningerne vel nok mere teoretisk end praktisk Interesse, men der var dog her skabt et værdifuldt Grundlag for Udarbejdelsen af Loven af 3. August 1917, hvis Bestemmelser nærmere skal omtales i Oversigten for den følgende Periode. Ved Bkg. 13/4 1917 havde Indenrigsministeriet endvidere, efter Forhandling med Det staaende Landbrugsudvalg, udsendt Meddelelse om, at Priserne paa Brødkorn for Høstaaret 1917/18 burde fastsættes højere end for Foderkorn — en Bestemmelse, der maatte blive nødvendig, naar en fortsat Afspærring fra oversøiske Tilførsler bragte Værdien af de hjemlige Foderstoffer saa meget i Vejret gennem deres Anvendelse i den dyriske Produktion, at denne Forskydning, selv med Maximalpriser paa Foderkornet, kunde true den fornødne hjemlige Avl af Brødkorn, medens intet kunde ventes tilført udefra. Endvidere forbød Indm. ved Bkg. 3/7 1917 al Handel med Høsten 1917, for at intet skulde blive foregrebet i den kommende Ordning.

Som allerede berørt i Oversigten for den foregaaende Periode (55. Bd., S. 226), beredte Spørgsmaalet om Byernes Forsyning med Kartoffler i Foraaret 1917 store Vanskeligheder. Kartoffelhøsten i 1916 havde været ringe og de af den strenge Vinter 1916/17 fremkaldte Transportvanskeligheder og Vanskeligheder ved Gravning i Kulerne formindskede yderligere Udbudet af Kartoffler. Under den Kamp, der herefter opstod om Kartofflerne, havde Maximalpris-Bestemmelserne ondt ved at holde Stand. Den Til-

¹⁾ Jfr. Statstidende 6/7 1917.

ladelse til at tage højere Priser for Læggekartofler, der var givet ved Indm. Bkg. $2/2$ 1917, toges tilbage ved Bkg. $27/2$ 1917, idet alle Kartoffler nu blev „Læggekartofler“, for at komme til at nyde godt af de høje Priser. Men da paa den anden Side denne højere Pris ophævedes, gik Tilbudet af Læggekartofler saa meget ned, at det kunde befrygtes, at der heraf vilde opstaa Vanskeligheder for den fra den kommende Høst stammende Forsyning, og ved Bkg. $7/3$ 1917 tillod Indm., at der maatte tages højere Priser for Læggekartofler end for andre Kartoffler, jfr. ogsaa de nærmere Bestemmelser i Ministeriets Bkg. $18/4$ 1917, hvorefter Prisen fra Producent til Grossist fastsattes til 12 Kr., fra Grossist til Detaillist til 14 Kr. og fra Detaillist til Forbruger til 15 Kr., alt pr. 100 kg. Bekendtgørelsen gjaldt indtil $10/5$ 1917, og det paalagdes enhver Køber af Læggekartofler at afgive til Sælgeren en skriftlig Erklæring paa Tro og Love om, at det købte Parti udelukkende vilde blive solgt til Lægning eller anvendt til Lægning i For sommeren 1917. Tilsvarende Bestemmelser om højere Priser fra Producent eller en-gros Forhandler til Detaillist i Bkg. $31/1$ 1917¹⁾ medførte, at Kartofflerne solgtes efter disse Priser, selv om det gik fra Producent til en-gros Forhandler og derfor iflg. Bkg. betingede en lavere Pris. Ved Indm. Bkg. $13/3$ 1917 paabødes det derfor, at der, for at den højere Pris kunde bringes i Anvendelse, maatte være Tale om Salg paa Torvet af virkelig tilstedeværende Varer eller om Salg direkte fra Producent til Detaillist af Varer, der tilbringes denne af Landmanden. Imidlertid var der overgangsvis overhovedet ikke Kartoffler at faa i Byerne, og da navnlig i Hovedstaden, hvorfor Indenrigsministeriet i Henhold til § 1 i Lov af $7/8$ 1914 gav Københavns Magistrat Bemyndigelse til at foretage Expropriation af de til Hovedstadens Forsyning nødvendige Kartoffler, hvorefter

¹⁾ De i denne Bkg. for Tiden $1/5$ — $30/6$ 1917 fastsatte Priser var ogsaa gældende efter $1/7$ 1917 (jfr. Indm. Bkg. $15/6$ 1917).

Justitsministeriet ved Cirk. ⁹/₃ 1917 paalagde Sognefogderne at være tilstede ved disse eventuelle Expropriationsforretninger. I det Omfang Sælgerne havde Kartoffler, der var anvendelige til Menneskeføde, viste de sig villige til at sælge til den kommunale Embedsmand, der var sendt ud, men hvad der kunde skaffes til Veje foreslog ikke til stort mere end Hospitalers o. l. Forbrug, og Hovedstaden var derfor gennem Maaneder praktisk talt uden Kartoffler. For at undgaa en Gentagelse af denne Kalamitet, begyndte Københavns Magistrat i Forbindelse med Frederiksberg og Gentofte Kommuner efter en den ²⁹/₃ 1917 afholdt Forhandling at udbyde Leveringen af Kartoffler for 19¹⁷/₁₈ til Hovedstadens Kommuner i Kontrakt til en garanteret Mindstepris af 10 Kr. i Juli 1917, 9 Kr. i August, 7 Kr. i September—Novbr., 8 Kr. i Decbr. 1917—Marts 1918, 9 Kr. i April—Maj og 10 Kr. i Juni, alt pr. 100 kg. Kommunen ønskede at tegne 5 à 6 000 Tdr. Land, og Tegningen foregik gennem de lokale Landboforeninger, først noget trægt, men senere godt nok. Ved Cirk. ²⁸/₁ 1917 henledte Indenrigsministeriet Byraadenes Opmærksomhed paa denne af Hovedstadens Kommuner truffne Ordning.

Imidlertid stammede en Del af Vanskelighederne for Kartoffelforsyningen fra de for Svineproduktionen saa besværlige Fodringsforhold, idet naturligvis Svineproducenterne ikke kunde være meget interesserede i at sælge deres Kartoffler, da Udsigterne til at faa tilstrækkelig Majs var stadig aftagende. Selv om der ved Indm. Bkg. ¹³/₁ 1917 var udstedt Fodringsforbud for Kartoffler, kunde Fristelsen til ved mindre omhyggelig Pasning at gøre dem uskikkede til Menneskeføde, under de foreliggende Forhold være saa stor, at Fodringsforbudet paa denne Maade kunde blive ret illusorisk. Slagterierne maatte derfor ogsaa af Hensyn til Fodermanglen efterhånden nedsætte den Vægtgrænse, under hvilken de af Hensyn til at forhindre for store Nedslagtinger havde nægtet at modtage Svinene, og udsendte f. Eks. Meddelelse om, at den under ²³/₃ 1917

fastsatte Grænse af 85 kg var fastsat saa lavt af Hensyn til de Producenter, der havde Vanskelighed ved at skaffe Foder, medens de Producenter, der havde Foder nok, opfordredes til ikke at levere Svin under 100 kg. I denne Sammenhæng skal det anføres, at Bestemmelserne i § 1 i Indm. Bkg. ²⁵/₃ 1915 bragtes i Erindring ved Bkg. ²⁸/₁ 1917, hvorefter Ejere af synligt drægtige Søer samt af Svin paa under 65 kg levende Vægt trods det gældende Nedsaltning forbud kunde erholde Tilladelse til at afhænde saadanne Dyr til Slagtning, naar Ejeren kunde behørigt godtgøre, at han ikke havde kunnet skaffe fornødent Foder. Under disse stadigt vanskeligere Foderforhold opstod naturligt Tanken om gennem Nedsaltninger af Flæsk og Kød at sikre Byernes Befolkning i den kommende Tid. Hovedstadens Kommuner lagde her for og paabegyndte allerede i Maj 1917 Nedsaltninger af betydelige Mængder Flæsk — i alt nedsaltedes ca. 3 Mill. kg — og Kød i Carlsberg-Bryggeriernes Kældere. Ved Cirk. ²³/₇ 1917 lod Indenrigsministeriet Kommunalbestyrelserne opfordre til at indkøbe og foretage Nedsaltning af Svin, Okse- og Kalvekød, idet det tilføjedes, at det Tilskud, der af Staten ydes Svine-slagterierne (55. Bd., S. 227) for det til indenlandsk Forbrug afgivne Kvantum Svin, vilde komme Kommunerne til Gode ved disse Indkøb, der i alt udgjorde 6 700 Tons Flæsk¹⁾, indkøbt efter ⁹/₉ 1917, paa hvilket Tidspunkt det iflg. Lov ³/₈ 1917 til 32,5 Øre pr. kg forhøjede Tilskud traadte i Kraft.

Under ²⁰/₃ 1917 afgav den i 55. Bd. S. 228 omtalte Kommission til Undersøgelse af vor Flæskeexport sin Betænkning, hvorefter de Forskydninger, der var fremkomne i Forholdet imellem Exporten syd- og vestpaa, maatte tilskrives, at Slagtingerne i December 1916 var blevne saa meget større end ventet, hvorved den fastliggende Englandsprocent gav for lille et Kvantum til dette Land, og dette naaede, ligeledes paa Grund af de uventet store Slagtinger, ikke at blive rettet i Januar Maaned 1917. Kommissionen

¹⁾ Rigsdagstidende 1917/18, B. Sp. 2058.

Tabel IX.¹⁾ Den københavnske Notering paa Smør og

	Marts				April			
	1. Uge	2. Uge	3. Uge	4. Uge	1. Uge	2. Uge	3. Uge	...
Kjøbenhavns Smørnotering								
Kr. pr. 50 kg netto								
{ 1917	155	150	"	"	146	142	143	14
{ 1916	149	150	148	145	142	"	"	14
Kjøbenhavns Ægnotering								
Øre pr. kg leveret								
{ 1917 ²⁾	80	"	"	"	70	"	"	7
{ 1916	165	"	175	185	190	200	180	16
Andelsslagteriernes Flæske- Notering								
Øre pr. kg 1. Kl.								
{ 1917	192	"	188	"	"	182	178	17
{ 1916	154	"	156	158	"	"	160	"

²⁾ Noteringen er suspenderet. Tallene gælder Andelsslagteriernes Fællesnotering for Andelsæg til Medlemmer.

konstaterede, at der ikke med Villie var foretaget noget urigtigt, men at „det havde skortet paa den Forudseenhed og Bevægelighed, som var nødvendig, for at det anvendte System kunde svare til Hensigten, naar uventede Omstændigheder indtraf“. — Ved en Bkg. af ²⁹/3 1917 samlede Indenrigsministeriet de 5 eksisterende Flæskbekendtgørelsers Bestemmelser om Udsæringsregler, Maximalpriser m. v., jfr. Bkg. ¹²/5 1917. — Endnu skal det nævnes (jfr. Tabel IX), at paa Grund af, at den engelske Maximalpris paa Flæsk sænkedes ved Slutningen af Maj Maaned, opstod der en fuldkommen Demoralisation paa det engelske Marked. Flæsket holdtes tilbage i Kølerummene, der derved overfyldtes og spærredes for nye Tilførsler, og tilmed kom Flæsket i den varme Tid frem i mindre god Stand. Efter en Maanedes Forløb hævedes Prisen atter og Markedet bedredes. Ved denne Tid paabegyndtes der Udførsel af Flæsk

¹⁾ Tabel VII, Korn- og Foderstofmarkedet og Tabel VIII, Mel- og Grynmarkedet udgaar indtil videre, da de i disse Tabeller anførte Varer nu enten er belagt med Maximalpriser eller ikke mere findes paa Markedet.

omt danske Andelsslagteriers Notering paa Flæsk.

Maj					Juni				Juli				
1. Uge	2. Uge	3. Uge	4. Uge	5. Uge	1. Uge	2. Uge	3. Uge	4. Uge	1. Uge	2. Uge	3. Uge	4. Uge	5. Uge
136	147	133	152	154	135	152	.	150	161	166	168	170	.
.	.	.	.	134	.	.	.	142	140	.	141	146	147
80	85	90	.	---	90	.	.	---	.	95	100	.	.
3)	---	---	---	---	160	.	.	---	---	170	176	180	.
168	164	160	.	.	136	.	.	.	138	.	140	142	146
.	164	.	166	.	.	.	.	170	.	.	.	174	176

. betyder, at Noteringen er uforandret.

--- betyder, at ingen Notering fandt Sted.

til Sverige. — Endelig skal det anføres, at Tilbageholdelsesprocenten for Svinefedt under $\frac{6}{6}$ 1917 forhøjedes fra 60 til 80 % og endelig under $\frac{3}{7}$ 1917 til 100 %, hvorved alt Svinefedt forbeholdtes Hjemmemarkedet, bl. a. under Hensyn til den da herskende Knaphed paa Raastoffer til Margarineproduktionen.

Indtil $\frac{15}{4}$ 1917 var Exportafgiften for Kreaturer 9 Øre pr. kg, medens Tilskudet til det paa Hjemmemarkedet forbrugte Kød udgjorde 40 Øre. Derefter nedsattes Beløbene til henholdsvis 7 og 30 Øre, da Exportpriserne paa Grund af den ved Blokaden fremkaldte Fodermangel begyndte at falde (jfr. Tabel X). Det var ogsaa Fodermangelen der medførte, at Forbudet mod Udførsel af drægtige Køer og Kvier hævedes (jfr. Justitsmin. og Landbrugsmin. Bkg. $\frac{6}{7}$ 1917), idet en Udtynding af Kreaturbestanden mod det kommende Høstaar, hvor vi skulde ernære Mennesker og Dyr ved vore egne Høstafrøder, maatte vise sig nødvendig. Tilførslerne til Markederne var da ogsaa i den her behandlede Perodes Maaneder langt større end normalt, jfr. omstaaende Oversigt: (se S. 198).

Tabel X. Kreaturmarkedet ved Køben-

pr. 50 kg slagtet Vægt med tilhørende Slagteriaffald	Marts					April			
	1. Uge	2. Uge	3. Uge	4. Uge	5. Uge	1. Uge	2. Uge	3. Uge	4. Uge
Kvier og Stude									
1. Kvalitet	119	122	124	122	120	122	120	.	117
{1916	125	135	133	132	135	132	134	135	137
{1917	98	103	108	104	102	104	102	.	98
2. —	110	115	113	112	115	112	114	115	117
{1916	93	98	100	98	94	96	93	.	89
{1917	99	105	100	.	103	100	103	104	106
{1916									
Unge Køer									
1. Kvalitet	113	116	120	118	116	118	116	.	112
{1916	125	132	129	.	133	131	133	135	137
{1917	98	103	106	103	101	.	99	.	95
2. Kvalitet	108	115	113	112	115	112	114	115	117
{1916									
Ældre Køer									
1. Kvalitet	102	.	.	.	.	.	.	.	.
{1916	117	125	123	121	125	121	.	123	125
{1917	92	.	.	.	.	.	.	.	.
2. —	106	115	113	112	115	112	110	.	112
{1916	63	.	.	.	.	.	.	.	.
{1917	90	105	100	.	103	100	98	.	100
{1916									
Kalve									
1. Kvalitet	122	124	130	125	121	125	.	.	121
{1916	123	128	133	.	.	131	133	134	.
{1917	95	97	105	99	90	94	.	90	83
2. —	109	115	120	.	.	119	122	.	.
{1916	88	90	95	90	81	86	.	82	73
{1917	97	105	110	.	.	.	113	.	.
{1916									
Lam									
1. Kvalitet	—	—	—	—	—	—	—	—	—
{1916	—	—	—	—	—	—	—	—	—
{1917	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2. —	—	—	—	—	—	—	—	—	—
{1916	—	—	—	—	—	—	—	—	—
{1917	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tyre pr. 50 kg lev. Vægt									
1. Kvalitet	62	.	.	.	.	.	.	.	.
{1916	66	70	69	.	71	69	.	71	73
{1917	53	.	.	.	.	.	.	.	.
2. —	61	66	.	.	68	66	.	68	70
{1916	—	—	—	—	—	—	—	—	—
{1917	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3. —	56	61	59	.	61	.	.	.	63
{1916									

, betyder, at Noteringen er uforsandret.

havns Kvægtorvs Noteringsudvalg.

	Maj					Juni				Juli			
	1. Uge	2. Uge	3. Uge	4. Uge	5. Uge	1. Uge	2. Uge	3. Uge	4. Uge	1. Uge	2. Uge	3. Uge	4. Uge
Kvier og Stude													
1. Kvalitet	119	.	.	.	.	.	116	114	.	109	107	.	.
{1916	139	.	140	.	.	.	.	137	135	130	132	.	127
{1917	100	.	.	.	.	.	95	93	.	88	85	.	103
2. —	119	.	.	118	.	.	.	114	111	107	108	.	103
{1916	91	.	.	.	.	92	88	85	.	78	73	.	98
{1917	108	.	.	.	.	.	.	104	103	101	102	.	98
Unge Køer													
1. Kvalitet	114	.	.	.	.	.	113	.	.	108	106	.	.
{1916	139	.	140	.	.	.	.	137	135	130	.	.	127
{1917	97	.	.	.	.	.	95	.	.	89	80	.	105
2. Kvalitet	119	.	.	118	.	.	.	115	.	110	.	.	106
{1916	127	.	129	.	.	.	.	125	121	116	108	.	106
{1917	116	.	.	88	.	.	.	114	.	112	110	106	102
3. —	104	.	.	59	55	.	.	48	.	95	94	.	93
{1916	116	.	.	114	.	.	.	112	110	106	102	.	100
{1917	104	.	.	59	55	.	.	48	.	95	94	.	93
Kalve													
1. Kvalitet	123	.	121	119	.	.	113	110	.	109	103	99	.
{1916	136	.	139	137	.	135	137	134	132	.	123	127	121
{1917	87	.	83	81	.	.	75	78	.	75	69	65	.
2. —	124	.	126	124	.	123	125	123	121	.	113	115	110
{1916	78	.	73	71	.	.	66	.	.	63	58	53	103
{1917	115	.	.	115	114	116	113	.	.	108	.	.	103
Lam													
1. Kvalitet	—	—	—	—	—	190	150	165	.	150	135	137	.
{1916	—	—	—	—	—	185	174	176	173	.	168	166	153
{1917	—	—	—	—	—	165	130	143	.	135	123	125	148
2. —	—	—	—	—	—	178	168	.	.	.	162	160	148
{1916	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
{1917	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tyre pr. 50 kg lev. Vægt													
1. Kvalitet	74	.	78	77	.	.	.	75	74	71	68	70	66
{1916	71	.	72	71	.	.	.	70	69	66	62	64	62
{1917	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3. —	64	.	66	.	.	.	.	63	.	62	59	.	58
{1916													

— betyder, at ingen Notering har fundet Sted.

Tilførslen til Markederne	1915	1916	1917	
	Ialt Stkr. Kvæg	Ialt Stkr. Kvæg	Ialt Stkr. Kvæg	pr. Uge Stkr. Kvæg
Marts	26 400	54 800	34 500	8 625
April	23 500	25 400	35 600	8 900
Maj	22 900	35 900	44 900	8 980
Juni	31 800	27 000	44 100	11 025
Juli	31 500	11 700	47 500	9 500

Iøvrigt var Spørgsmaalet om, hvorvidt Tilskudet til Hjemmemarkedet i fornødent Omfang kom Forbrugerne til gode, eller om Slagterne beholdt en Del af det eller i det hele holdt for høje Priser, stadig Genstand for Opmærksomhed fra Kødudvalgets og Kødkontorets Side og gav Anledning til betydelig Diskussion. En Sammenholden af Priserne i Tabellerne IX og X viser i hvert Fald den mange Gange konstaterede Uvillighed hos Detailpriserne til at følge en Nedgang i Engros-Priserne, jfr. følgende Sammenstilling, der naturligvis ikke gælder korresponderende Kvaliteter:

1917 (Øre pr. kg)		Marts	April	Maj	Juni	Juli
Oksekød	Engros	238	244	238	232	218
	en detail	207	205	204	209	200
Kalvekød	Engros	244	250	246	238	218
	en detail	226	223	222	229	219

Der indførtes derfor fra Kødkontorets Side en mere virksom Kontrol med Slagterne¹⁾, idet der tilstilledes disse særlige Spørgesformularer til Angivelse af Indkøbsprisen paa de slagtede Dyr, Maaden, hvorpaa de solgtes og de Priser, der opnaaedes m. v. Det sattes derhos som Betingelse

¹⁾ Berl. Tid. 11 : 1917.

for Udbetaling af Tilskudet, at disse Skemaer var tilgaaet Kødkontoret i behørig udfyldt Stand.

Ved Indenrigsministeriets Bekendtgørelse ^{13/3} 1917 op-
hørte fra ^{15/3} 1917 den hidtil gældende Fiskeordning,
hvortil Staten havde ydet kontante Bidrag (jfr. 55. Bd.,
S. 230). Til Supplering af de der givne Meddelelser skal
endnu føjes følgende: Ordningen administreredes af et
Fiskenævn, nedsat af Indm. ^{21/9} 1916; til dette Nævns
Reguleringskontor skulde de af Landbrugsministeriet autori-
serede Exportører indsende ugentlige Regnskabsopgørelser,
hvorefter Exportafgiften saavel som det Exportørerne tilkom-
mende Tilskud til Udjevning af Forskellen mellem Maxi-
malpris og Exportpris afregnedes¹⁾. Endvidere maatte
Exportørerne, som Betingelse for at erholde Autorisation,
erklære sig forpligtede til at forsyne Hjemmemarkedet for-
lods til de fastsatte Maximalpriser, idet dog de export-
berettigede Konservesfabriker o. l. skulde betale Exportpris.
Som nævnt ophævedes Ordningen fra ^{15/3} 1917; samtidigt
ophævedes Fiskenævnet og Maximalpriserne forhøjedes en
Del (jfr. angaaende Enkeltheder²⁾ Bkg. ^{13/3} og ^{24/5} 1917),

¹⁾ Under Ordningen af ^{21/9} 1916 for Sildene afregnedes alene efter
Exportørernes Opgivelser over Exportpriserne (hvorfor Sildeordnin-
gen blev meget kostbar), men efter at Indm. Bkg. ^{11/10} 1916 var
traadt i Kraft, fastsatte Fiskenævnets Noteringsudvalg ugentlig Ex-
portpriser til Brug ved Afregningen mellem Fiskenævnets Regule-
leringskontor og de autoriserede Fiskeexportører.

²⁾ Iflg. Bkg. ^{13/3} 1917 § 2 og § 3 var Priserne som følger:

	Til Forhandler Øre pr. kg	Til Forbruger Øre pr. kg
Torsk paa 1 kg pr. Stk. og derunder....	60	80
— — over 1 kg pr. Stk.....	84	104
Vesterhavs Torsk (opskaarne og rensede).	64	80
Rødspætter paa ¹ / ₄ kg pr. Stk. og derunder	70	90
— — over ¹ / ₄ kg pr. Stk.....	130	170
Sild	60	80

Iflg. Berl. Tid. ^{24/5} 1917 tillod Indm. de københavnske Fiske-
importører til en-gros Maximalprisen at lægge de med Fiskens Ind-

for at Tilskudets Bortfald ikke skulde afstedkomme en forringet Tilførsel af Fisk til Hjemmemarkedet. Forhøjelsen af de hjemlige Priser, samtidig med at der fandt en Prisreduktion Sted paa det tyske Marked, synes i det hele at have medført, at Hjemmemarkedet forsynedes i fornødent Omfang, skønt Forbruget skønnedes at være steget med ¹/₃ over det normale, vel især paa Grund af den endnu stærkere Prisstigning paa andre Levnedsmidler, navnlig Kød.

Af andre Næringsmidler, for hvilke Pris og Forbrug har været regulerede i den her behandlede Periode, skal nævnes Sukker. Den forventede Tilførsel af Sukker fra Amerika udeblev, saaledes at det ikke blev muligt at forøge Sukkerkortenes ¹) Paalydende i Syltetiden, ligesom Forudsætningerne for Opkrævningen af Overprisen paa Industrisukkeret glippede af samme Grund. Man vedblev dog at opkræve Overprisen, der derefter indgik til Regulering af Sukkerprisen i det følgende Høstaar.

Som anført i Oversigten for den foregaaende Periode (55. Bd., S. 233) var Mælkeprisen i November 1916 blevet fastsat i Forhold til Smørprisen, en Ordning, der navnlig havde Hensyn til Hovedstaden, idet den fornødne Leverance af Mælken til den store By naturligvis maatte frembyde særlige Vanskeligheder. Mejeribrugene ydede dog her sin gode Medvirkning ved at drage Omsorg for fra Mejerierne at skaffe den Mælk („Suppleringsmælken“), der manglede og som Hovedstadens Mælkeforsyninger ikke kunde skaffe fra sine sædvanlige Kontrahenter. Imidlertid blev det trods de trufne Aftaler ikke muligt at lade Mælke-

bringen til Byen, dens Opbevaring og Fordeling forbundne Omkostninger tiltrods for Bestemmelserne i Bkg. ¹²/₅ 1917, hvorefter Transporten fra Køberen (Detaillisten m. fl.) var indbefattet under Maximalprisen, jfr. Berl. Tid. ²⁵/₅ 1917. Herved skulde Tilførslerne til Hovedstaden stimuleres. Samtidigt nedsattes Priserne paa Fisk i Tyskland med ca. 30 ⁰/₁₀, hvilket naturligvis ogsaa forøgede Tilbudet til Hjemmemarkedet.

¹) Jfr. ogsaa Statistisk Departements Cirk. ⁶/₆ 1917.

prisen følge Smørnoteringen, da denne i Foraaret 1917 gik nedad (jfr. Tabel IX), idet Stigningen i samtlige Drifts-udgifter fra November 1916 til Marts 1917 angaves til 2 Øre pr. Liter. Ved et Møde ²⁸/₄ 1917 indvilgede Den overordentlige Kommission i, at der fremtidig som Grundlag for 30 Øres Prisen pr. 1 sød Mælk sættes en Smørpris af 1.43—1.54 Kr. pr. ¹/₂ kg i Stedet for som tidligere 1.73—1.81 Kr. Da Smørprisen derfor i Juli steg over den fastsatte Grænse¹⁾, forhøjedes Mælkeprisen til 31 Øre. — Ved Justitsmin. Bkg. ¹⁰/₃ 1917 om Udførsel af Ost strammedes de i nævnte Ministeriums Bkg. af ²⁵/₈ og ⁴/₁₁ 1915 og ⁸/₁₁ 1916 stigende Krav om forøget Fedtindhold i den Ost, der tillodes udført, saaledes at det altsaa blev de fedeste og dyreste Kvaliteter, der gik ud af Landet. — I den her behandlede Periode begyndte der at opstaa Vanskeligheder for Margarineproduktionen, idet Tilførslen af Talg fra Udlandet holdt op. Ved Cirk. ¹⁷/₁ 1917 paalagde Landbrugsministeriet²⁾ derfor Exportslagterierne at fjerne Talgen af de Kreaturer, der skulde udføres, saaledes at der kun blev tilbage et Lag af en Centimeters Tykkelse, og en Foranstaltning med samme Formaal var Indm. Bkg. ⁷/₂ 1917, hvorved det forbødes at indkøbe eller oplagre bl. a. Talg saaledes, at denne unddroges det indenlandske For-

¹⁾	Med Smørnotering pr. ¹ / ₂ kg	Pris pr. 1 sød Mælk i Flaske
	⋮	⋮
	143—154 Øre	30 Øre
	155—166 —	31 —
	167—178 —	32 —
	179—190 —	33 —
	191—202 —	34 —

Dog træder Prisen, 31.Øre pr. Liter, ved opadgaaende Smørnotering først i Kraft, naar Smørnoteringen er 161 Øre pr. ¹/₂ kg.

²⁾ Ved Skrivelse ⁸/₁ 1917 havde Landbrugsministeriet anmodet Kødudvalget om af Hensyn til Fremskaffelsen af Huder og Talg her i Landet at drage Omsorg for, at 15 % af de Kreaturer, der udførtes her fra Landet, fremtidig udførtes i slagtet Stand.

brug. Endvidere kom de Raastoffer, der skulde indføres til Landet, hertil til stadigt stigende Priser, saaledes at Priserne paa den færdige Vare (navnlig Vegetabilmargarinen) gentagne Gange maatte forhøjes, jfr. Tabel XI, og overgangsvist maatte Produktionen indstilles af Mangel paa Raastof¹⁾.

Det for Februar 1917 fastsatte Kvantum Hvidkaal, Justitsministeriet trods det bestaaende Udførselsforbud tillod udført gennem Alm. dansk Gartnerforening, udgjorde 600 Tons egentlig. Der ses ikke senere at være givet Udførselstilladelse for Hvidkaal af Avlen 1916, og da Priserne nu syntes tilbøjelige til at stige, fastsatte Indenrigsministeriet ved Bkg. $12/3$ 1917 (jfr. Bkg. $2/3$ 1917) Maximalpris paa Hvidkaal, hvorhos det ved en anden Bkg. af $12/3$ 1917 blev forbudt i Tiden indtil $1/6$ 1917 uden Justitsministeriets Tilladelse at tørre eller paa anden Maade konservere Hvidkaal, hvorved denne jo unddroges det hjemlige Marked, som Regel med Export for Øje. — Ved Bkg. $12/6$ 1917 forbød Justitsministeriet enhver Udførsel herfra Landet af Grønsager, dyrket paa Friland, af 1917's Avl.

Da der i Løbet af Februar Maaned 1917 syntes at opstaa en Del Uro paa Kaffe markedet, med betydelige Prisforskelligheder og Salg i en for normal Handel unaturlig Retning, blev der ved Indm. Bkg. $3/3$ 1917 søgt Oplysning om de i Landet værende Kaffebeholdninger, der ifølge de indkomne Opgivelser var tilstrækkelige til ca. $1/2$ Aars Normalforbrug. For imidlertid at hindre at disse Beholdninger, der ofte laa ujævnt fordelt, skiftede fra Haand til Haand indenfor Landets Grænser, fastsatte Indm. ved Bkg. $25/1$ 1917 Maximalpriser paa Kaffe fra Importør til Mellem-

¹⁾ To af Aarhus Oliemølle indkøbte Ladninger Copra fordeltes efter den engelske Regerings Fordring saaledes, at den ene Ladning gik til Danmark, den anden til London. De forøgede Omkostninger i Liggedagspenge, Assurance m. v., der herefter kom til at ligge paa den Ladning, der gik til England, udlignedes paa den danske Ladning, og Prisen blev herved sat stærkt op.

handler og fra denne til Detaillist, medens der paa Grund af de talrige og uensartede Blandinger i Detailhandelen ikke fastsattes nogen Detail-Maximalpris. Det paalagdes dog Detaillisten ved Salg til Forbruger ikke at overskride sin normale Procent-Avance for Kaffe. Endvidere nedsattes et „Kaffenævn“ med Professor, Dr. polit. Axel Nielsen som Formand, hvilket Nævn „med Opmærksomhed skal følge Kaffemarkedets Bevægelser samt Kaffeprisernes Udvikling, ogsaa i Detailhandelen“. Det skal dog bemærkes, at der allerede i Juli 1916 ved frivillig Overenskomst mellem Grosserer-Societetets Komité og Kaffeimportørerne var fastsat en Maximalpris, som Importørerne ved en „Tillægserklæring“ til den almindelige Garantierklæring for Reexport bandt sig til¹⁾. Men denne Tillægserklæring bandt naturligvis kun de Beholdninger, der var udleverede før denne Ordnings Ikrafttræden, saa at der stadig var Mulighed for Prisstigning paa de ikke saaledes klausulerede Kaffer. Ved Indm. Bkg. $\frac{1}{7}$ 1917 forhøjedes Priserne paa de billige Sorter med 20 Øre pr kg og nedsattes for de dyrere med 10 Øre pr. kg, alt sammenlignet med Ansættelserne i Bkg. $\frac{25}{1}$ 1917²⁾. — Ved kgl. Andg. henholds-

¹⁾ Motiveringen hertil var „de i Pressen og andetsteds fremkomne Klager over de opskruede Kaffepriser“ (jfr. Handelsberetningen 1916, S. 251 ff., hvorfra ogsaa de i Note 2 anførte Priser er hentede).

²⁾ Til Sammenligning anføres nedenstaaende Priser fra Importør til Mellemlandler fastsatte ved Grosserer-Societetets Komité i Juli 1916 og ved de to indenrigsministerielle Bekendtgørelser.

	Juli 1916 Øre pr. $\frac{1}{2}$ kg	April 1917 Øre pr. $\frac{1}{2}$ kg	Juli 1917 Øre pr. $\frac{1}{2}$ kg
Santos minimal	55	72	82
— regular	62	77	87
— good	65	80	90
— superior	68	83	93
Rio HR & Co., Type 35 . . . . . (67)		82	92
Laguayra, Type G		107	102
Maracaibo, Type AA		107	102
— , Type AAA		109	104
Domingo, Type IBV		111	106

vis af ¹⁸/₆ og ²³/₇ 1917 nedsattes to Vurderingskommissioner, begge med Generaldirektør M. Koefoed som Formand, til at vurdere dels et af Staten overtaget Parti Cikorie¹⁾, dels et Parti Kaffe, som de paagældende Indehavere vægrede sig ved at bringe i Markedet.

Ved Indm. Bkg. ²¹/₆ 1917 forhøjedes de i Bkg. ³¹/₁ 1917 fastsatte Maximalpriser paa Soda med 3 Kr. pr. 100 kg fra 12 til 15 Kr. fra Fabrik og med 3 Øre pr. kg fra 18 til 21 Øre i Detailhandelen.

Den sædvanlige Tabel over Priserne paa Huder og Skind meddeles nedenstaaende:

	²² / ₇ 1914	³⁰ / ₃ 1915	⁵ / ₃ 1917	² / ₄ 1917	⁷ / ₅ 1917	⁴ / ₆ 1917	² / ₇ 1917
Ved Th. Hansens Eftfl., Slagelse:							
Kohuder med Horn Øre pr. kg	94	155	170	150	140	140	130
Fede- / 4—8 kg —	126	280	250	270	230	210	200
skind / 8—11 —	120	180	180	170	160	160	170
/ 11—14 —	110	130	160	160	150	140	150
Spædekalkeskind Kr. pr. Stk.	4,00	12,00	10,50	11,00	8,75	6,75	5,50
Ved M. J. Ballins Sønner, Vejle:							
Røde jydsk Spædes. Kr. pr. Stk.	—	10,00	8,50	9,00	8,00	7,00	5,50
Brogede — — —	—	5,50	7,50	7,50	7,50	7,00	5,50

Den i Tabellen angivne Prisnedgang maa fornemmelig skyldes den stærke Kreaturslagtning (jfr. den ovenfor S. 198 givne Oversigt over Tilførslerne til Markederne, sammenholdt med Bestemmelserne i Landbrugsministeriets fornævnte Skrivelse, S. 201, Note 2).

Endvidere skal omtales Boligforholdene. Paa Grund af den lange og frostfulde Vinter saavel som paa Grund af de herskende Vanskeligheder ved Fremskaffelsen af Bygningsmaterialier var Byggeriet stærkt sinket, saaledes

¹⁾ Ved Forhandling mellem Den overordentlige Kommission og Foreningen af danske Cikorie- og Kaffesurrogatfabrikker fastsattes Priser paa disse Varer til de hidtil gældende Satser, naar undtages en mindre Stigning for Kaffetilsætning (Berl. Tid. ²⁸/₈ 1917).

at en Del Lejligheder, der var ventet færdige til April Flyttedag, først senere kunde blive egnede til Indflytning. Ved Lov ^{31/3} 1917 bemyndigedes derfor Huslejenævnene (eller hvor ingen saadanne var nedsat: Kommunalbestyrelserne) til at give en Lejer, der skulde fraflytte sin Lejlighed, og som ikke havde nogen anden Lejlighed til Raadighed, Udsættelse med Flytningen indtil ^{15/3} 1917, dog ikke, hvis Lejligheden var genudlejet til andre end Personer, der først nu stod i Begreb med at stifte Husstand. Har den nye Lejer en anden Lejlighed til sin Raadighed, kan den gamle Lejer dog faa Udsættelsen. Loven gjaldt kun Beboelseslejligheder og gav de vanskeligt stillede Husstande, der skulde flytte, uden at have nogen anden Lejlighed at komme ind i, en væsentlig ringere Beskyttelse end Regeringsforslaget, der ligefrem udsatte Flyttedagen fra ^{17/4} til ^{15/3} 1917. — Ved Lov ^{31/3} 1917 forlængedes Lov af ^{3/7} 1916 om Adgang for Kommunerne til at indrømme midlertidige Skattelempelser for nye Beboelsesejendomme (54. Bd., S. 489) til ^{31/3} 1918, og ved en anden Lov, ligeledes af ^{31/3} 1917, jfr. Finansmin. Bkg. ^{17/4} 1917, gaves der Mulighed for, at der efter Anbefaling fra en Kommune af Statslaanefonden i hvert af Aarene 19^{17/18} og 19^{18/19} kunde udlaanes ialt indtil 1 Mill. Kr. om Aaret til Byggeforeninger, der vilde opføre sunde og billige Boliger for ubemidlede Personer af Arbejderklassen og økonomisk ligestillede. Endelig stillede der ved en tredje Lov af ^{31/3} 1917, jfr. Finansmin. Bkg. ^{17/4} 1917, 5 Mill. Kr. til Finansministerens Raadighed til Laan til Bykommuner, der i Tiden ^{1/10} 1916 — ^{30/9} 1918 iværksætter eller har iværksat Opførelse af Beboelsesejendomme for den mindre bemidlede Del af Befolkningen. Laanene efter begge disse Love forrentes og afdrages med 5 % p. a. Loven af ^{31/3} 1917 om Laan til Byggeforeninger adskiller sig fra den nærmest foregaaende Lov om samme Forhold af ^{21/4} 1914 derved, at Statslaanet nu kan staa paa 2den mod tidligere kun paa 1ste Prioritet, og at Statslaanet iflg. Lov ^{31/3} 1917 sammen med 1ste

Prioritetslaanet kan udgøre indtil $\frac{2}{10}$ af Ejendommens Værdi efter Ejendomsskyld mod tidligere $\frac{1}{5}$. Endelig er Udlanssummen sat til 1 mod tidligere $\frac{1}{2}$ Mill. Kr. pr. Aar. Medens Loven om Laan til Byggeforeninger saaledes ikke betyder noget nyt i dansk Lovgivning (den første Lov herom er af $\frac{29}{3}$ 1887)¹⁾, ihvorvel den er lempet eftør de extraordinært vanskelige Bygge- og Boligforhold, betyder Loven om Laan til Kommuner til Byggeforetagender en af Krigsforholdene nyskabt kommunal Virksomhed, idet den forudsætter og støtter, at Kommunerne selv opfører Boliger for sine vanskeligst stillede Beboere, i en Tid, hvor Risiko-koen og Omkostningerne var af et saadant Omfang for det private Byggeri, at dette maatte give op.²⁾ Medens disse Love sætter sig som Opgave at fremme Tilvejebringelsen af nye Lejligheder, søger Lov $\frac{11}{4}$ 1917, forlænget ved Lov $\frac{22}{6}$ 1917 til $\frac{30}{11}$ 1917, om Fremleje af Beboelseslejligheder m. v. at forøge Udnyttelsen af de alt eksisterende Lejligheder. Iflg. Lovens § 1 kan en Kommunalbestyrelse beslutte, at der i Kommunen uanset kontraktmæssige Bestemmelser efter Andragende fra Lejeren kan meddeles Tilladelse til Fremleje. Loven giver endvidere Kauteler til Beskyttelse af Ejeren, saasom at Lejlighedens Karakter ikke maa ændres m. v. — Kjøbenhavns Kommune søgte ved Præmiering³⁾ yderligere at forøge Fremleje og lod, for at der skulde opstaa saa lidt Gnidning som muligt, Ordningen administrere gennem Grundejerforeningernes Kontorer. Iøvrigt blev Antallet af Husvilde væsentligt lavere end be-

¹⁾ Jfr. Rigsdagstidende 19¹⁶/17, A, Sp. 2199.

²⁾ Jfr. Rigsdagstidende 19¹⁶/17, A, Sp. 4602.

³⁾ For den første Maaned præmieres den, der lejer ud til en Familie uden Børn, med 20 Kr., med indtil 3 Børn 30 Kr. og med over 3 Børn 50 Kr. og 10 Kr. pr. Udlejning for hver følgende Maaned. Der fremkom flere Tilbud om Værelser til Fremleje end Efter-spørgslen kunde tage, nemlig henholdsvis 976 og 523, hvilket førte til 313 præmierede Lejemaal (samlet Præmie for første Maaned: 7 450 Kr.).

Tabel XI. Detailpriserne for nogle vigtigere Varer.
(Efter Statistiske Efterretninger).

Hovedstaden (Detailpris i Øre)	En- hed	Juli 1914	Marts 1917	April 1917	Maj 1917	Juni 1917	Juli 1917
Rugbrød, ublandet Rug	4 kg	60	89	89	89	89	89
Sigtebrød	kg	26	56	59	59	59	59
Franskrød	—	35	67	83	83	83	83
Flormel, bedste danske	—	—	50	54	55	56	48—50
Byggryn, danske	—	27	52	56	64	46—48	46—48
Havregryn, danske, i Pakker...	—	38	76	76	76	83	88
Boghvedegryn	—	42	107	111	118	120	120
Semoulegrøn	—	38	60	62	66	74	83
Kartoffelmel	—	—	149	148	153	166	183
Risengryn, ord., hele Ris	—	64	76	83	102	123	141
Rismel	—	—	78	88	109	127	142
Sagorin, Tapioca, alm.	—	40	129	139	144	—	—
Flækkeærter	—	—	92	97	107	126	107
Hugget Melis Nr. 1 ¹⁾	—	44	72	72	72	72	72
Farin, lyst, Nr. 1 ²⁾	—	34	60	60	60	60	60
Kaffe, Santosblanding (billigste).	—	230	281	286	339	349	355
The, alm. Kongo (billigst)	—	400	443	453	474	506	512
Svedsker med Sten	—	103	219	239	256	258	261
Hvidtøl, prima	¹ / ₁ Fl.	11	13 ¹⁾	13	13	14	14
Bajersk Øl	¹ / ₂ Fl.	13	15	15	15	17	17
Smør, lurmærket, højeste Pris..	kg	237	389	338	327	340	353
Margarine (animalsk), højeste Pris	—	142	196	216	216	216	216
Vegetabilmargarine	—	122	172	192	192	192	226
Ost, skummetmælks, højeste Pris	—	—	132	131	149	149	157
Æg, nylagte, danske (16 lbs)..	Snes	145	285	248	250	284	288
Sød Mælk	Liter	19	30	30	30	30	30
Oksekød (Forkød), højst	kg	120	207	205	204	209	206
Kalvekød (Forkød), højst	—	150	226	223	222	229	219
Hestekød, højst	—	—	215	215	145	143	215
Fersk Svinebov	—	115	120	120	120	120	120
Mørbrad	—	215	305	293	272	315	355
Røget, benløs Skinke	—	205	260	250	250	250	250
Svinelever	—	—	90	90	90	90	90
Svinefedt, krydret dansk	—	130	200	200	200	200	200
Ferske Sild, middelstore	Snes	113	80 ³⁾	80	80	80	80
Torsk, middelstore ⁴⁾	kg	—	—	—	—	—	—
Rødspætter, middelstore ⁴⁾	—	145	—	—	—	—	—
Klipfisk, afnakket, Nr. 1	—	75	168	174	172	179	250
Hvidkaal, middelstort Hoved ..	Snes	—	—	16	20	—	—
Gulerødder	kg	—	20	22	30	33	—
Kartofler i mindre Partier	—	—	14	14	14	14	14
Køkkensalt, alm.	—	10	13	14	15	15	15
Brun Sæbe, prima	—	—	83	89	96	101	102
Petroleum, Water White	Liter	18	25	25	25	29	29
Skotske Nøddekul	hl	180	695	—	—	—	—
Knuste Gasværkskoks	—	135	350 ²⁾	—	—	—	—
— Koks fra private Handl.	—	—	540	—	—	—	—

¹⁾ Nr. 1 for denne og følgende Priser.

²⁾ Denne og følgende Notering er fra private Handlende.

³⁾ Denne og følgende Noteringer er pr. kg.

⁴⁾ Jfr. Oversigten S. 199.

⁵⁾ For Marts 1917 og følgende Maaneder uden Aflevering af Husholdnings-Sukkermærker.

frygtet, saaledes at det samlede Antal ved Flyttedag beløb sig til 350 Familier.

Med Hensyn til Detailpriserne i Almindelighed skal henvises til Tabel XI, der for alle de Varer, der ikke er belagt med Maximalpris, viser en stadig fortsat Stigning. — De lovmæssige Foranstaltninger af almindelig prisregulerende Natur, der er trufne i den her behandlede Periode, var for det første Indm. Bkg. ¹⁹/₅ 1917 (Bekendtgørelsen om „Kædehandel“), jfr. Indm. Cirk. s. D., om Tillæg til Bkg. ¹/₂ 1917 om Foranstaltninger til Forebyggelse af utilbørlig Udnyttelse af Konjunkturerne, hvorefter Varer ikke maa fordyres ved Handelsfortjeneste, der paaløber ved Salg af Varen fra Fremstiller til Fremstiller, fra Importør til Importør, fra Mellemandler (Grossist) til Mellemandler, fra Detailhandler til Detailhandler eller ved lignende Handel indenfor samme Led i Varens sædvanlige Omsætning fra dens Fremstilling eller Indførsel, indtil den naar ud til Forbrugerne. Heller ikke maa saadan Fordyrelse ske ved Handler, der fører Varen tilbage i den nævnte Omsætningsrække. Sker en saadan Handel, maa der derfor hverken af Sælgeren eller, naar Køberen sælger Varen videre, af ham ved dette Salg beregnes nogensomhelst Fortjeneste. Denne Bekendtgørelse vakte baade da og senere levende Røre i Handelsstanden, som formentlig trængende dennes Rettigheder til fri Omsætning for nær og blev straks efter sin Fremkomst gjort til Genstand for Overvejelser, som Grosserer-Societets Komité i en Skrivelse af ²⁶/₅ 1917 fremsatte overfor Indenrigsministeriet. I Skrivelse af ²⁵/₆ 1917 (offentliggjort i Statstidende) svarede Ministeriet bl. a., at Bkg. ikke hindrede Importøren i at tage normal Fortjeneste ved Salg til Grossist, ikke denne i at tage normal Fortjeneste ved Salg til Detaillist o. s. fr., men at den tilsigtede at hindre, at Varen fordyredes for Forbrugeren derved, at der lægges flere Fortjenester paa end een Gang Avance for hvert af disse tre Omsætningsled — Importør, Grossist og Detaillist —, inden Varen naar

Forbrugeren. — For endvidere at forhindre, at Maximalprisansættelsen paa en Vare blev gjort illusorisk ved, at den paagældende Vare blev blandet ind i et Produkt, paa hvilket der ikke var Maximalpris, blev denne Fremgangsmaade forbudt ved Indm. Bkg. ²¹/₅ 1917 for Nærings- og Nydelsesmidler samt Foderstoffer, medmindre der for Blandingsvarens samtlige Bestanddele gælder Maximalpris. Forbudet gælder dog ikke Blandingsvarer, der allerede kendtes i Handelen før ¹/₂ 1917. — Endvidere blev det ved Indm. Bkg. ¹¹/₆ 1917 om visse Avertissementer forbudt overhovedet at avertere i Blade og Tidsskrifter om Salg af Fordelingsmærker samt at avertere om Salg eller Bytte af forskellige Nødvendighedsvarer og af Maximalprisvarer uden Angivelse af den averterendes Navn og Bopæl, idet det maatte befrygtes, at der under Anonymitetens Dække foregik Overskridelser af Maximalpriser m. v. — Endelig skal det nævnes, at Indenrigsministeriet under ²⁷/₃ 1917 nedsatte det i Oversigten for forrige Periode (55. Bd., S. 239) omhandlede Husholdningsudvalg med Fru Julie Arenholt som Formand, samt at Den overordentlige Kommission havde indbudt Repræsentanter for de lokale Prisreguleringskommissioner til et Møde i København ¹⁸/₇ 1917, hvor en Række af de betydningsfuldeste af de foreliggende Dyrtdsproblemer belystes og drøftedes.

Landbruget.

I det foregaaende Afsnit er behandlet de fleste af de Spørgsmaal, der angaar Landbruget, idet de Sider af Landbruget, der mere eller mindre direkte vender mod Forbrugerne, dør er blevne omtalte. Endnu skal i dette Afsnit behandles et Par Spørgsmaal, der udelukkende hænger sammen med Landbrugets Produktionsbetingelser.

Først Chilisalpeteret. Som nævnt i Oversigten for

den foregaaende Periode (55. Bd., S. 241), forbødes det ved Indm. Bkg. $\frac{2}{3}$ 1917 at udlevere noget som helst Chilisalpeter fra Lagre her i Landet og ved Bkg. $\frac{3}{3}$ og $\frac{8}{3}$ 1917 forbødes det ad udstrø Chilisalpeter samt svovlsur Ammoniak og alle andre kunstige Kvælstofgødninger paa Jorder her i Landet. Regeringen lagde saaledes Haand paa alle Kunstgødningslagre for at kunne fordele dem lige- ligt og under Hensyn til, hvor Trangen til dem var størst, og til at forestaa denne Fordeling nedsatte Indenrigsmini- steriet under $\frac{9}{3}$ 1917 et Chilisalpeternævn med General- direktør M. Koefoed som Formand. Det for Fordelingen ledende Princip var det: at søge at skaffe enhver Land- bruger Del i de forhaandenværende Lagre i Forhold til det tidligere Forbrug paa hans Ejendom. At Foranstaltningen vakte Misfornøjelse hos dem, der havde været heldige eller forudseende nok til at sikre sig hele deres Forbrug i Tide, var naturligt nok, men naar det hele Spørgsmaal dog ret let ordnedes, laa det i første Række i, at der efter- haanden i alt væsentligt kom den fornødne Salpeter til Landet, saa at enhver sluttelig paa det nærmeste fik Dis- positionsret over, hvad han skulde bruge. Men des- uden var det vanskeligt i den Diskussion om Sagen, der fandt Sted tidligt paa Foraaret, for de (store) Landbrug, der havde faaet deres Kunstgødning hjem,¹⁾ at hævde, at de skulde beholde det hele, medens der var Landbrug, der intet skulde have, idet foreliggende Erfaringer viste, at Udbyttet af Kunstgødningen ikke stiger i Forhold til den udstrøede Mængde. Samfundsmæssigt sel maatte det altsaa kræves, at Gødningen fordeltes til de flest mulige Jorder. Dette til- stræbtes da ogsaa gennem de Bestemmelser, der blev truffet. Ved Indm. Bkg. $\frac{17}{3}$ 1917 blev der saaledes truffet den Ændring i Bkg. af $\frac{3}{3}$ og $\frac{8}{3}$ 1917, at det tillodes For-

¹⁾ Bl. a. fordi Købmændene havde faaet deres tidligere end Andels- gødningsforretningen, der havde sine Kunder i det mellemstore og mindre Landbrug, og hvis Skibe var blevne forsinkede.

brugere, der allerede havde hjemtaget deres kvælstofholdige Kunstgødning, at udstrø indtil $\frac{1}{5}$ af den paagældendes Forbrug i 1916. Endvidere fastsætter Bkg., at samtlige Forbrugere inden $\frac{22}{3}$ 1917 til Købmand, Andels- eller Brugsforening skal indsende Oplysning om Forbruget i 1916, hvad der ønskes som strengt nødvendigt i 1917, hvormeget heraf der er modtaget, og hvad der er udstrøet inden $\frac{3}{3}$ 1917. De, der intet havde købt i 1916, maatte, hvis de ønskede at komme i Betragtning for 1917, indsende en Erklæring fra en Landbo- eller Husmandsforening om, at det af dem for 1917 ønskede Forbrug var absolut nødvendigt for deres Bedrift. Samtlige de saaledes indgivne Oplysninger skulde derpaa efter nærmere Regler indgaa til Chilisalpeternævnet. Ved Bkg. $\frac{20}{3}$ 1917 tillodes det Forbrugerne ¹⁾ at udstrø af egne Beholdninger eller forskaffe sig indtil $\frac{1}{2}$ af deres Forbrug i 1916 samtidig med, at Handel med og Udstrøning af svovlsur Ammoniak frigaves. Forsaavidt en Forbruger ved Anvendelse af Ammoniak kom op paa et større Forbrug af kvælstofholdig Gødning end Halvdelen af hans Forbrug i 1916, skulde der ved Fordelingen af Chilisalpeteret tages Hensyn hertil (1 kg svovlsur Ammoniak regnedes i denne Forbindelse lig 1 kg Chilisalpeter). Ved en anden Bkg. af $\frac{29}{3}$ 1917 ordnedes Handelen med Kvælstofgødning i Overensstemmelse hermed, hvorunder det bl. a. paabødes Forhandlerne at give Nævnet Oplysning om, hvilket Kvantum der maatte være tilovers, naar hans Kunder var forsynede efter de givne Regler. Endelig tillodes det ved Bkg. $\frac{18}{4}$ 1917 enhver Forbruger, der allerede havde hjemtaget Chilisalpeter, at anvende hele dette Kvantum efter eget Skøn, medens der iøvrigt gaves Tilladelse til at udstrø (og forskaffe sig) indtil 85 $\frac{0}{0}$ af det Kvantum Kvælstofgødning, der var an-

¹⁾ Under $\frac{3}{4}$ 1917 udsendte Indm. Meddelelse om, at det havde tilladt, at der udleveredes Chilisalpeter til Planteaviskonsulenter eller disses Assistenters til Brug ved Forsøg.

vendt i 1916. En anden Bkg. s. D. ordnede Forholdet med Handelen af Kvælstofgødning i Lighed med den tilsvarende Bkg. af ²⁹/₃ 1917.

En anden Vare, der i denne Periode blev Genstand for Regulering, var Høstbindegarn. Forholdet var her ret vanskeligt, fordi de her i Landet værende Partier var indkøbt til en Pris, der laa væsentligt under den, hvortil Garnet senere kunde indføres. Der maatte derfor for saadanne Partier dispenseres fra den Maximalpris af 2.50 Kr. pr. kg, der fastsattes ved Indm. Bkg. ¹³/₆ 1917, og som gav en fair avance paa de førstnævnte Partier. For at faa Kendskab til Omfanget af disse Beholdninger paabød Indm. ved Bkg. ²⁶/₇ 1917, at der skulde foretages en Optælling af dem, og ved Bkg. ³⁰/₇ 1917 paabødes det, at Beholdningerne skulde bringes i Markedet, naturligvis til Maximalpris. De Indehavere af Garn, der foretrak, at Staten skulde overtage det¹⁾, maatte indsende Meddelelse herom til Indenrigsministeriet. Endvidere forbød Bkg. i Salgsøjemed at omdanne Høstbindegarn til Reb.

Med Hensyn til Spørgsmaalet om Foderstoffer skal henvises til det foregaaende Afsnit, medens det endnu her skal anføres, at der ånkam 500 udenlandske Arbejdere til Landbruget i Sommeren 1917.²⁾ Dette var kun et ringe Antal i Forhold til det sædvanlige, men til Gengæld var der rigeligt Tilbud af dansk Arbejdskraft til Pasning af Roemarkerne.³⁾ — Endelig skal det nævnes, at paa Grund af Transportvanskelighederne paa Banerne aflystes Dyrskuerne i Sommeren 1917.⁴⁾

En almindelig Areal- og Kreaturtælling afholdtes ligesom i tidligere Aar den 15. Juli.

¹⁾ Ved kgl. Anordn. ²⁰/₆ 1917 nedsattes en Vurderingskommission med Generaldirektør M. Koefoed som Formand til at fastsætte Erstatningen for forskellige af Staten overtagne Partier Hamp.

²⁾ Berl. Tid. ¹⁷/₃ 1917 og Politiken ¹⁷/₆ 1917.

³⁾ Jvfr. Centralarbejdsanvisningskonto ets Meddelelse (Berl. Tid. ²¹/₃ 1917).

⁴⁾ Berl. Tid. ²³/₃ 1917.

Haandværk og Industri samt Arbejdsmarkedet.

Den Betydning, Blokaden havde for Landets Haandværk og Industri, fremgaar i store Træk af følgende Oversigt over de summariske Arbejdsløshedsprocenter:

	Arbejdsløsheds- procent	
	1917	1916
Januar	9.4	11.2
Februar	10.0	12.3
Marts	11.6	9.0
April	5.4	4.7
Maj	3.7	2.7
Juni	3.7	2.0
Juli	4.6	2.0

Medens Arbejdsløsheden saaledes ved Udgangen af Februar 1917 var lavere end paa det tilsvarende Tidspunkt i 1916, gik den i Marts op over 1916 og voksede derefter til den ved Udgangen af Juli 1917 var mere end dobbelt saa høj som i 1916. Som det ses af Tab. XII var dette Tilfældet for alle tre Hovedgrupper af Arbejdere. Hertil bidrog i første Række de sparsomme Tilførsler af Kul og dette Forholds videre Virkning paa en Række Industrigrene, men desuden savnedes en Række andre Raastoffer.

Naturligvis gjordes der betydelige Anstrengelser for at bøde paa Manglerne. Det kan saaledes anføres, at Tekstilfabrikantforeningen forestod et Fællesindkøb af Bomuld og Jern i Amerika og bidrog til et lignende Importforetagende for Uld.¹⁾ Tab. XIII viser da ogsaa en betydelig Nedgang i Arbejdsløsheden i dette Fag. Endvidere skal det her nævnes, at der paa Initiativ af Direktøren for Den polytekniske Lærestanstalt, Prof. Hannover, med Statsstøtte paabegyndtes

¹⁾ Tekstilfabrikantforeningens Aarsberetning for 1917, jfr. ogsaa Tidsskrift for Industri 1917, S. 182.

Tabel XII. Arbejdsløsheden blandt de organiserede Arbejdere.

	Slutningen af Januar		Slutningen af Marts		Slutningen af Maj		Slutningen af Juli		
	Antal Medl.	Arbløsheds %	Antal Medl.	Arbløsheds %	Antal Medl.	Arbløsheds %	Antal Medl.	Arbløsheds %	
Bygnings- og Møbelindustri	1917	28 609	23.2	28 486	24.2	29 603	1.4	29 759	2
	1916	26 178	28.1	26 323	22.0	26 866	1.0	27 398	0
Arbejdsmænd . .	1917	32 232	16.5	33 308	20.6	34 263	6.2	35 842	8.
	1916	32 360	17.1	33 036	14.2	33 524	6.5	33 744	3.
Fabrikfag m. v.	1917	90 626	2.5	91 081	4.3	92 950	3.5	93 917	3.
	1916	80 407	3.2	81 987	2.7	83 944	1.7	84 379	1.
Tilsammen . .	1917	151 467	9.4	152 875	11.6	156 816	3.7	159 518	4.
	1916	138 945	11.2	141 346	9.0	144 334	2.7	145 521	2.

en Række Forsøg med Brændenælder som Spindestof. — Jernindustriens Tilførsler fra Tyskland var derimod meget smaa.¹⁾ Tallene i Tab. XIII viser en stærk Stigning i Smede- og Maskinarbejdernes Arbejdsløshed. — Det kan endvidere nævnes, at Tobakfabriker og Svovlsyrefabriker overgangsvis havde betydelige Vanskeligheder at kæmpe med. Endvidere Margarinefabriker (jfr. S. 201). — En Industrigren, hvis Forhold fulgtes med den største Opmærksomhed i Pressen, var Papirfabrikerne. Af Hensyn til disses store Kulforbrug rejste Den overordentlige Kommission i Begyndelsen af Marts 1917 Spørgsmaalet om en Indskrænkning i Produktionen, og da Fabrikerne ønskede hele denne Indskrænkning lagt paa Avispapiret, paa hvilket Avancen var mindre end paa andre Sorter, opstod der naturligvis i Aviserne stort Røre herover. Thi enten maatte Følgen blive en Indskrænkning i Bladenes Omfang eller en til den formindskede hjemlige Papirfabrikation svarende Indførsel fra Udlandet. Og paa dette Papir var Told. Alle Kræfter sattes da i Bevægelse for at faa Tolden hævet, hvilket ikke lykkedes, hvorimod der gaves Blade, der indførte Papir, 4 Øres Godtgørelse af

¹⁾ Berl. Tid. 11/4 1917.

Tabel XIII. Arbejdsløsheden i enkelte Fag.

	Talte Medlemmer	Arbejdsløshedsprocent							
		^{31/7} 1917	^{31/7} 1917	^{5/5} 1917	^{31/12} 1916	1916 gsnth.	1915 gsnth.	1914 gsnth.	^{22/8} 1914
Bageri- og Konditorarb.	3 103	11,0	13,2	8,1	7,0	7,1	9,3	11,8	7,3
Bryggeriarbejdere	4 503	0,2	0,8	0,5	0,5	1,0	0,7	2,0	0,2
Slagteriarbejdere	3 799	0,2	3,8	1,8	2,4	2,0	0,8	3,8	0,0
Tobaksarbejdere	7 628	2,3	0,2	1,8	2,0	1,9	5,0	9,0	4,2
Tekstilarbejdere	7 366	5,8	13,1	0,4	0,8	2,1	6,2	12,0	3,2
Skrædere	6 633	4,2	1,0	3,0	3,7	6,3	6,7	15,0	4,0
Skotojsarbejdere	3 850	1,4	1,0	1,2	1,2	2,3	3,4	3,2	5,7
Murere	7 083	2,0	2,4	15,3	15,8	21,0	17,0	4,0	1,0
Hustørere	5 476	0,6	1,0	3,4	5,2	13,1	11,8	2,8	0,0
Snedkere	8 272	2,3	1,0	3,0	3,7	12,0	13,3	13,3	5,3
Malere	4 948	1,7	—	34,3	14,2	18,8	22,3	20,0	2,3
Sadelmagere og Tapets.	1 492	6,1	2,2	3,0	3,4	3,4	9,3	19,2	8,0
Træindustriarbejdere . . .	3 340	2,3	2,0	8,0	2,0	4,2	6,0	10,1	1,2
Blikkenslagere	1 283	3,0	2,7	1,8	2,0	5,0	5,0	4,0	1,8
Smede og Maskinarbejd.	17 232	4,0	2,2	2,1	1,3	2,1	4,8	5,0	3,4
Formere	1 600	11,3	8,0	11,2	8,0	6,0	13,0	13,3	9,2
Elektrikere	1 801	9,0	5,0	1,2	3,0	4,8	3,0	7,3	1,2
Papirindustriarbejdere . .	1 208	0,0	1,2	0,1	0,3	0,2	0,8	2,2	0,2
Bogbindere	2 067	3,0	2,2	0,3	1,0	7,3	9,0	34,2	—
Typografer	4 184	5,4	3,2	3,0	3,2	6,3	6,0	13,4	5,3
Jord- og Betonarbejdere	3 900	16,7	8,2	21,0	18,8	16,3	20,2	4,0	4,0
Fabrikarbejdere	1 600	4,0	3,0	2,3	3,4	2,4	6,4	2,8	3,1
Havnearbejdere	2 500	48,0	66,7	35,4	24,0	32,2	30,0	73,7	10,3

de 5,5 Øre pr. kg, Tolden udgør.¹⁾ — Medens Kulforbruget i Papirindustrien svarer til den færdige Vare i Forholdet 1 kg Kul til 1 kg Papir, er Kulforbruget i Cementindustrien, om end forholdsvis noget mindre, saa dog baade relativt og absolut meget betydeligt, idet der gaar noget over $\frac{1}{2}$ kg Kul til 1 kg Cement og aarligt normalt

¹⁾ Politiken ^{22/4} 1917.

anvendes 230 000 Tons Brændsel i denne Industri. Ogsaa overfor denne saa langt vigtigere Industri maatte da Spørgsmaalet om en Indskrænkning af Hensyn til Kulbesparelserne komme op, da Fabrikerne i Juni Maaned havde opbrugt deres Lagre og derfor maatte henvende sig til Kulfordelingsudvalget om Kul. Af Hensyn til de vidtrækkende Følger for Byggevirksomheden og dens Arbejdere maatte der naturligvis gaas frem med største Forsigtighed, selv om en Indskrænkning til ca. $\frac{1}{3}$ maatte iværksættes. De nærmere Bestemmelser angaaende Reguleringen af Fremstillingen af og Handelen med Cement blev dog først truffet efter Udløbet af den her behandlede Periode.

I Marts 1917 optoges der Forhandlinger mellem Arbejdsgivere og Arbejdere om den Form, hvorunder mulige Indskrænkninger i Driften skulde finde Sted. Medens Arbejdsgiverne foretrak at beholde saa mange Arbejdere som muligt paa kortere Arbejdsdag, ønskede Arbejderne, at der fandt Afskedigelser Sted, saa at de Arbejdere, der blev i Arbejde, kunde beskæftiges fuldt, medens de afskedigede kunde faa Arbejdsløshedsunderstøttelse. Heroverfor hævdede Arbejdsgiverne, at Hensynet til Driftens tekniske Side, hvor de forskellige Arbejdsstadier skulde afpasses efter hinanden, medførte, at man maatte lade Arbejdet ebbe langsomt ud. Imidlertid viste den ekstraordinære Arbejdsløshedstælling ^{5/5} 1917, at af de 172 700 Arbejdere, Tællingen omfattede, arbejdede kun 5 900 paa indskrænket Tid, ligesom en Enquête, Industriraadet samtidig foretog, gav til Resultat, at af 845 Virksomheder, fra hvilke Oplysninger var indkomne, var 14 delvis og 33 helt standsede.¹⁾ Det hele Spørgsmaal fik saaledes ikke den Betydning, man kort efter Blokadens Ikrafttræden havde ventet, det skulde faa.

¹⁾ Statistiske Efterretninger 1917, Nr. 8.

Handel (herunder Udførselsforbud) og Samfærdsel.

I den her behandlede Periode er der udstedt følgende nye Udførselsforbud:

Ost over 114 Vægtdele Fedt paa hver 100 Vægtdele Ostestof og 45 ⁰/_o
Fedt i Tørstoffet ¹⁰/₃ 1917.

Cement ¹⁷/₃ 1917.

Al Slags Blod ³⁰/₃ 1917.

Papir ³⁰/₃ 1917.

Ballonflasker og Jernfæde ¹⁰/₅ 1917.

Rullende Jernbanemateriel ²⁰/₅ 1917.

Grønsager, dyrket paa Friland, undtagen Bladselleri, ¹²/₆ 1917.

Al Slags Frø ¹³/₆ 1917 (jfr. Landbrugsmin. Bkg. s. D.).

Forbudet mod Udførsel af drægtige Køer og Kvier ophæves ⁶/₇
1917.

Det skal paa dette Sted endvidere anføres, at Loven om Betalingshenstand med Pantegæld ved Lov ²/₆ 1917 forlænges indtil ³⁰/₁₁ 1917 samt at de ved Handelsmin. Bkg. ¹¹/₉ 1914 forlængede Frister for Patenter og Varemærker ved Bkg. ¹²/₃ 1917 fornyedes til ¹/₁ 1918.

Under ²⁰/₂ 1917 afsluttedes endnu en Handelsoverenskomst, nemlig med Rusland, gældende fra ¹²/₃ 1917.

I den her behandlede Periode indleddes et nærmere, rationelt skandinavisk-økonomisk Samarbejde ved det Møde, der afholdtes i Stockholm i Dagene 16.—17. Marts 1917. Mødet, der ifølge det officielle Referat var af fuldstændig privat Karakter, havde til Formaal at udfinde, hvad de tre Lande havde at tilbyde hinanden af Produkter, og drøfte Muligheden for en Udveksling af saadanne Produkter.¹⁾ Til en Begyndelse fandt Udvekslingen navnlig Sted mellem Sverige og Danmark, der gav Smør, Flæsk, Fedt og Frø m. m. og til Gengæld fra Sverige modtog Jern, Staal og Træ samt Produkter af disse Stoffer. Ved et nordisk Ministermøde i Stockholm i Dagene 9.—10. Maj 1917 optoges og uddybedes de interskandinaviske økonomiske Spørgsmaal.

¹⁾ Berl. Tid. ¹⁷/₃ 1917.

Samtidig med Omsorgen for disse Spørgsmaal maatte under den foreliggende Situation for Regeringen og Erhvervenes ledende Mænd gaa Bestræbelserne for at opretholde Landets Erhverv i videst mulige Omfang ved at søge opnaaet de Tilførsler m. v., der var mulige trods Tysklands Blokade og Ententens Afspærring. Disse Bestræbelser samledes i „Erhvervenes Fællesudvalg“, hvor den fornødne Prøvelse af de enkelte Erhvervs eller Erhvervsgrenes Ønsker kunde ske med Hensyntagen til andre Erhverv, bl. a. naar det drejede sig om Udnyttelse af den forhaandenværende Tonnage, og hvorfra Vejledning og Støtte kunde gives.¹⁾ I Overensstemmelse hermed blev naturligvis den skandinaviske Vareudveksling en af de vigtigste Opgaver for Udvalget, idet jo netop her Afvejningen af de enkelte Erhvervs Betydning i Ind- og Udførsel maatte foretages.

I Forbindelse med det her skitserede Arbejde gik Udsendelsen af særlige Delegationer. Saaledes udsendtes Generalkonsul Bøggild og Kontorchef i Justitsministeriet Boeg som Commercial advisers til den danske Legation i Washington,²⁾ og i Begyndelsen af Juni afrejste en større Delegation til Udlandet for at forhandle om vore Erhvervsforhold.³⁾ En nærmere Udredning af samtlige herhen-

¹⁾ Jfr. Ingeniør Alex. Foss' Beretning til Industriforeningens Generalforsamling (23/3 1917) og Bankdirektør C. C. Clausens til Groserer-Societetet (29/3 1917) samt Artiklen „Erhvervenes Fællesudvalg“ i Tidsskrift for Industri, Maj 1917.

²⁾ Berl. Tid. 16/5 1917.

³⁾ Den officielle Meddelelse om denne Delegation er saalydende (Berl. Tid. 3/6 1917): *Danmarks Erhvervsforhold*. Etatsraad H. N. Andersen, Skibsreder A. O. Andersen, Bankdirektør C. C. Clausen, Direktør C. Cold, Ingeniør Alex. Foss, Etatsraad E. Glückstadt, Forstander Madsen-Mygdal, Direktør K. Reinhard og Landstingsmand Sonne afrejser førstkommande Tirsdag til Udlandet for med de paagældende Myndigheder i de krigsførende Lande at forhandle om Spørgsmaal af Vigtighed for danske Erhvervsforhold.

Det skal her tilføjes, at den Række Angreb, der fra visse Sider i den engelske Presse (under Ledelse af „Morning Post“) var ført mod Danmark og den danske Handelspolitik, paany blussede

hørende Forhold, herunder navnlig Omfanget af Sejladsen paa Danmark samt Landets Ind- og Udførsel og endvidere de udenrigspolitiske Forhandlinger, der betingede disse Forhold, kan naturligtvis først gives senere.

I denne Forbindelse skal det anføres (jfr. 55. Bd., S. 247), at Justitsmin. ved Bkg. $\frac{6}{3}$ 1917, jfr. Bkg. $\frac{12}{4}$ 1917 forbød offentlig i Skrift eller Tale at omtale Bevægelser af Skibe, paa Vej til eller fra Danmark, eller af danske Skibe i Fart mellem fremmede Havne, samt hvilke Skibe, der befinder sig i, losses og lader, afgaar fra eller ankommer til danske Havne. Undtaget fra Forbudet var Gengivelse af Meddelelser af den heromhandlede Art fra danske Statsmyndigheder. Det nærmere ordnedes da saaledes, at Politimestrene iflg. Justitsmin. Cirk. $\frac{7}{3}$ 1917, jfr. Cirk. $\frac{3}{3}$ 1917, kunde gøre Undtagelse fra Bkg. $\frac{6}{3}$ 1917 forsaavidt angik Meddelelser om planmæssig lokal Rutebart for den paagældende Jurisdiktions Vedkommende, og at der for Københavns Vedkommende fremkom Meddelelser ved Foranstaltning af Ministeriet for offentlige Arbejder, medens det i øvrigt ved Indm. Bkg. $\frac{8}{3}$ 1917 paalagdes Rederierne at afgive Meddelelser til Generaltolddirektoratet om deres Skibes Bevægelser m. v.¹⁾

Det skal endnu angaaende vor Skibsfart anføres, at da Sejladsen paany kom i Gang (jfr. Tab. XIV) var Fragterne, paa Grund af de stærkt stegne Forsikringsrater, overmaade meget højere. Der blev derfor i Henhold til Forhandlinger mellem Handelsministeriet og Finansudvalgene

---

op ved Delegationens Ankomst. Den Udførsel til Tyskland (navnlig af Kreaturer), som vor ligelige Neutralitetspolitik i det længste bød os at opretholde, blev i disse Angreb overdrevet gennem urigtig Statistik, men ogsaa imødegaaet af den engelske Blokademinister Lord Robert Cecil (Tale i Underhuset $\frac{27}{3}$ og $\frac{13}{6}$ 1917); jfr. ogsaa Berl. Tid. $\frac{12}{6}$ 1917.

¹⁾ Ved disse Foranstaltninger søgte man at hindre de tidligere (55. Bd. S. 247) omhandlede Presseindiskretioner om vor Forbindelse vestpaa, der synes at have voldt store Vanskeligheder for Ordningen af dette Forhold.

Tabel XIV. Oversigt over Korn-, Kul- og Træfragterne efter Dansk Søfartstidende.

	Korn fra Havn paa Amerikas Østkyst til skandinavisk Havn	Kul fra engelsk Østkysthavn (Tynen, Blyth) til dansk Havn for Baade c. 1 500—2 000 Tons	forarbejdet Trælast fra Østersøhavn til London eller Østkyst- havn
	sh. pr. qr.	sh. pr. Ton	sh. pr. Strd.
August 18 ..1914	—	$9\frac{1}{2}$ à $10\frac{1}{2}$	—
November 24 —	$6\frac{1}{2}$ à $7\frac{1}{2}$	$9\frac{1}{2}$ à $10\frac{1}{2}$	40/c
Februar 25..1915	14 0	21/0	—
April 22.... —	$9\frac{1}{2}$ à $10\frac{1}{2}$	$15\frac{1}{2}$ à $17\frac{1}{2}$	$70\frac{1}{2}$ à $80\frac{1}{2}$
Juli 22..... —	10 3	$15\frac{1}{2}$ à $16\frac{1}{2}$	$95\frac{1}{2}$ à $100\frac{1}{2}$
September 30 —	$12\frac{1}{2}$ à $12\frac{1}{2}$	$12\frac{1}{2}$ à $13\frac{1}{2}$	95/0
November 25 —	15 à $15\frac{1}{2}$ 1)	$18\frac{1}{2}$ à $19\frac{1}{2}$	—
December 23 —	18	20 1)	120 1)
Februar 16..1916	$18\frac{1}{2}$ à $18\frac{1}{2}$	22	—
Marts 22 ... —	19	27 à 28	200
Aprill 19.... —	22 à $22\frac{1}{2}$	32 à 40	220 à 230
Maj 3..... —	$22\frac{1}{2}$ à 23	40 à 42	c. 200
— 31..... —	22	37 à 38	190 à 200
Juni 14..... —	23	35	160
— 28..... —	21 à 22	"	130 à 140
Juli 5..... —	"	33 à 35	190
— 26..... —	20 à 21	—	75 à 80
August 9 ... —	$21\frac{1}{2}$ à 22	30	c. 80
— 30 ... —	20 à 21	27 à 29	120 à 130
Septbr. 13 .. —	20 à 21	26 à $26\frac{1}{2}$	130
Oktbr. 4 ... —	20 à $20\frac{1}{2}$	26 à 27	150
— 18 ... —	20 à 21	"	155
Novbr. 14 .. —	$22\frac{1}{2}$ à 23	38 à 39	150 à 155
Decbr. 12... —	$27\frac{1}{2}$ à 28	46 à 47	170 à 175
Januar 4 ...1917	25	59 à 60	—
— 25 ... —	27 à 28	75	—
Februar 4... —	27 à $27\frac{1}{2}$	75 à 77	145
Marts 27 ... —	26	120 à 130	250 2)
Apr. 3-Juni 12 —	—	—	—
Juni 12 .... —	—	210 3)	350
— 19 ..... —	—	" 3)	—
— 26 ..... —	39 à 40	210 à 230	—
Juli 10 ..... —	40	—	350
— 31 ..... —	—	110 4)	275—300
Aug. 14 ..... —	—	"	"

• betyder, at Noteringen er uforandret.

— betyder, at ingen Notering foreligger.

1) Kroner her og følgende Noteringer. 2) Fra Gøteborg. 3) Der er afsluttet flere Ladninger til betydeligt højere Fragter. 4) Reguleret Fragt; der skal desuden betales 6 0/0 Krigsassurancepræmie (jfr. S. 170).

truffet Aftaler dels med Fragtnævnet — gennem hvilket al Kultransport ved time chartering af Skibe foregik —, dels med Krigsforsikringen for danske Skibe, hvorved der med væsentlig Bistand fra Statskassen tilvejebragtes en betydelig Nedsættelse af Forsikringspræmierne for Skibe, der udførte Kulrejser mellem England og Danmark, og i Overensstemmelse hermed en tilsvarende Nedgang af Fragterne for de paagældende Rejser. Medens der forinden havde været betalt en Præmie af 12 0/0 for hver Rejse, altsaa 24 0/0 for Rundrejse, blev Præmien — idet Baadenes Assuranceværdi reguleredes — 12 0/0 for hver Rundrejse, og Fragten, der havde været 210 Kr. pr. Ton, blev herefter 110. Overenskomsten involverede en eventuel senere Regulering af Fragterne. Ved den saaledes tilvejebragte Ordning skulde det opnaaes, at Prisen for engelske Kul her paa Pladsen kunde nedsættes med 80 Kr. pr. Ton.¹⁾ Imidlertid medførte naturligvis Blokaden en Række Sænkninger, og det blev da nødvendigt, af Hensyn til Bevarelsen eller Retableringen af den danske Handelsflaade, ved Lov ^{18/5} 1917, jfr. Bkg. ^{19/6} 1917, at paabyde, at de Erstatningsbeløb, der udbetaltes Rederierne ved Totalforlis, enten skulde anvendes til Anskaffelse af nyt Skib eller baandlægges (jfr. Handelsministeriets to Bkg. om Anmeldelsespligt af ^{13/5} 1917). Der var nemlig opstaaet Tendenser til, at Selskaber, der havde mistet Skibe, likviderede, hvorefter Aktionæerne delte de udbetalte Forsikringssummer imellem sig. Bortset fra den nævnte Formindskelse af Handelsflaaden, der her ved uundgaaelig maatte fremkomme, mistede ogsaa Krigsforsikringen af danske Skibe Muligheden for at opnaa Dækning for det eventuelle partielle Tab, som paahvilede det paagældende Selskab. I Fortsættelse af disse Bestræbelser for at værne vor Flaade udstedte Indm. ved Bkg. ^{16/6} 1917 Forbud mod, uden Handelsministeriets Samtykke, at afhænde til Udlandet danske Skibe eller danske og fremmede Skibe under Bygning paa danske Værfter.

¹⁾ Berl. Tid. ^{27/7} 1917 og foran S. 170.

Disse Foranstaltninger kunde naturligvis ikke bøde paa de Tab, Handelsflaaden led ved Sænkningerne, og om hvilke man, saalænge en direkte officiel Opgørelse ikke foreligger, kan faa en Forestilling gennem den foran omtalte Stigning i Fragtraterne (jfr. Tabel XIV). Det skal dog her nævnes, at denne Stigning foruden at have sin Aarsag i de forøgede Forsikringsrater ogsaa var at føre tilbage til andre af de til Farten knyttede forøgede Udgifter, saasom højere Hyre, Sikringsforanstaltninger (jfr. Handelsmin. Bkg. ²⁵/₆ 1917) og den længere Tid, Skibene var om Rejsen, fordi Opholdet i Havnene tidt blev meget langvarigt, da de skulde samles og sejle af Sted flere ad Gangen. I denne Forbindelse skal det nævnes, at Tyskland den ¹/₅ og ¹/₇ 1917 gav neutrale Skibe i engelske Havne frit Lejde over Nordsøen. Foranstaltningen kom dog vistnok ikke til at faa større Betydning, bl. a. fordi den engelske Regering stillede meget stramme Vilkaar for at tillade Afsejlingen.¹⁾

Endelig skal det nævnes, at ved Lov ¹/₃ 1917 bortfaldt Afgiften af Skibsfarten samt dens Forpligtelser til at hjemsejle Kul til nedsat Fragt, medens Fragtnævnet bibeholdtes som raadgivende og vejledende. Ved Lov ¹⁵/₃ 1917 forlængedes Lov om Registrerings-Certifikat til ¹⁵/₁₀ 1917.

Med Hensyn til Samfærdselen inden for Landets Grænser skal det anføres, at Statsbanerne i Marts 1917 indskrænkede Toggangen med ¹/₃ og i Maj bragte den ned til ca. Halvdelen af det normale, saaledes at den blev af

¹⁾ Ifølge Göteborg H. & S. T. stilledes følgende Betingelser for Frigivelse af svenske Skibe (jfr. Berl. Tid. ¹³/₇ 1917): 1) At et Rederi for at faa en vis Del af sin i England tilbageholdte Tonnage fri, som Sikkerhed skulde deponere 25 % af Værdien af det eller de Skibe, som eventuelt kunde frigives. 2) At Rederne forpligtede sig til at lade disse Skibe med det samme vende tilbage og i time charter i en Tid af 3 Maaneder stille sig til Englands Disposition i Fragtfart mellem England og de allieredes Havne. 3) England skulde ved Udløbet af denne Tid overveje, paa hvilke Vilkaar de øvrige Skibe efterhaanden kunde frigives.

samme Omfang som i 1880'erne. Grunden hertil var ikke blot de sparsomme Kultilførsler, men ogsaa Vanskelighederne ved at erstatte slidte Maskindele, Fyrkasser m. v. Imidlertid medførte naturligvis disse Indskrænkninger store Vanskeligheder for Trafiken, og da navnlig for Godstrafiken.¹⁾ For at de Indskrænkninger, der maatte foretages, kunde blive saa rationelle som muligt, nedsatte Indenrigsministeriet efter Forhandling med Ministeriet for offentlige Arbejder under ^{19/5} 1917 et Transportnævn med Overformynder M. P. Friis som Formand og med Repræsentanter for Hovederhvervene som Medlemmer. Nævnets Opgave skulde være den at give fornøden Vejledning med Hensyn til Regulering af Transporterne paa Jernbanerne af bestemte Varesorter. Men desuden tog Nævnet sig for ved Oprettelsen af et „Sejlskibskontor“ at organisere Transporten mellem Landsdelene søværts for derigennem at aflaste Jernbanerne. Ved Skrivelse af ^{29/6} 1917 gav Indenrigsministeriet Generaldirektoratet for Statsbanerne Bemyndigelse til, uanset gældende Lovbestemmelser, at fastsætte de efter Generaldirektoratets For mening — i Overensstemmelse med Transportnævnets Beslutning — af Forholdene til enhver Tid nødvendiggjorte Indskrænkninger med Hensyn til, hvilke Varer der kunde modtages til Befordring og indenfor hvilke Afstande. Hermed var Mulighederne givet for den Indskrænkning i Godstrafiken, Statsbanerne iværksatte ved sin Bkg. ^{23/7} 1917, og hvorefter en Række Varer ikke modtoges til Befordring over Storebelt eller mellem Havnekøbstæder indbyrdes, men henvistes til de ved Transportnævnets Foranstaltning i en Række Havnebyer oprettede Fragtcentraler, der derefter drog Omsorg for, at Varerne ved Sejlskib befordredes til deres Bestemmelsessted.

¹⁾ Ved Bkg. ^{24/7} 1917 forbød Indm. Transport af Mergel og Gødningskalk paa Jernbaner i Danmark, for at skaffe Plads for Brændselstransporterne.

Andre Spørgsmaal.

Vedrørende Sikringsstyrken skal det anføres, at Lønningen til de særligt hyppigt eller særligt længe indkaldte forhøjedes ved Lov ²⁷/₃ 1917, medens gentagne Forhandlinger mellem Forsvarsministeren og Rigsdagens politiske Partier om Sikringsstyrkens Reduktion ikke førte til Resultat i den her behandlede Periode. Værnepligtige, der var antagne til Tørvefabrikerne i Sommeren 1917, kunde faa Opsættelse med deres Indkaldelse.¹⁾ — Der indførtes ikke „Sommertid“ i 1917. — Endelig skal det anføres, at ved kgl. Anordning ⁸/₅ 1917, jfr. Justitsmin. Bkg. ²³/₅ 1917, indførtes Pastvang for Personer, der ankommer til Danmark og er hjemmehørende i Lande, der paa deres Side forlanger Pas af danske Undersaatter.

Oversigten er ført frem til 1/8 1917.

---

¹⁾ Berl. Tid. ²⁶/₃ 1917.